

KULTÚRA

ROČNÍK XXIII. – č. 16

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

7. OKTÓBRA 2020

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

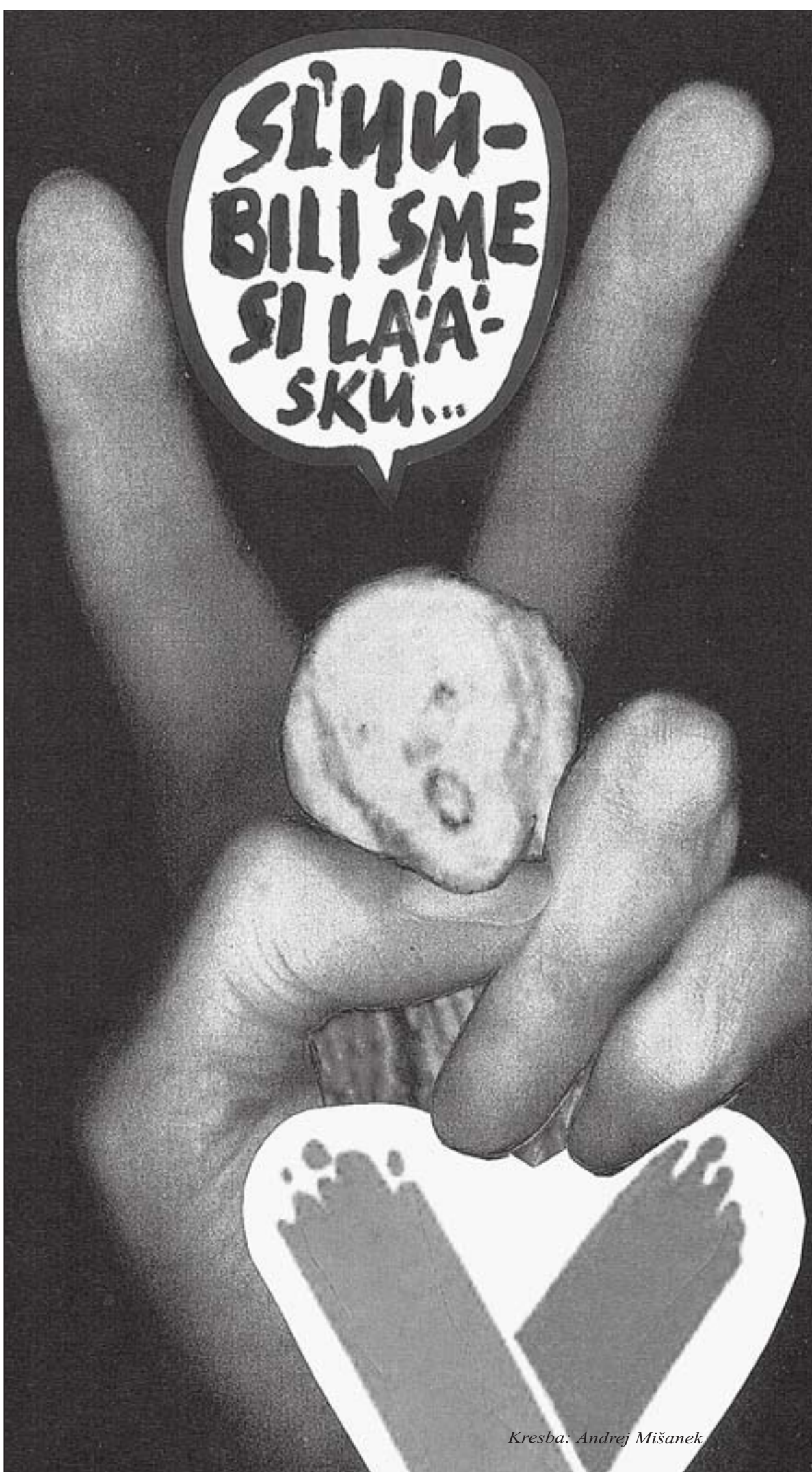
Ponímanie slobody sa v súčasnom „pandemickom obkľúčení“ selektívne zúžilo. Zjednodušilo sa na dva dominujúce „rúško postoje“. Klasický dichotomický obraz deliaci postojové vzorce „slobodných“ ľudí na ZA a PROTI polarizuje, rozdeľuje a často aj zabáva. Rozprávať o „rušení slobody“ jednotlivca v súvislosti s nutnosťou používať „tento náhubok“ ako sa o tejto pomôcke mnohí vyjadrujú, je preda len trochu „mimo mantinelu“. O obmedzovaní a rušení slobody môžeme diskutovať pri vážnejších a dôležitejších obsahoch než „rúško“.

Do popredia sa snažia pretlačiť fanúšikovia absolútnej slobody, ktorí považujú nosenie tejto preventívnej hygienickej pomôcky za obmedzovanie ich slobodných práv a slobôd. Skrátka nosenie rúšok ich oberá o slobodu. Paradox takýchto postojov spočíva v tom, že na druhej strane zabúdajú na skutočnosť, že mnohí sú

júcim spomínané manipulatívne sociosiete mnohí považujú za slobodnejšiu existenciu než situačnú zodpovednosť, ktorá slobodné sebavyjadrovanie sprevádza.

Jadro umiernených reprezentuje v tomto prípade prijateľnejší hegelovský princíp ponímania slobody: „Sloboda je aj o poznaní a poznávaní nutnosti“. Čo je pre diskusiu o samotnej podstate slobody prínosom aj v časoch „rúškodiskusí“.

Poznanou nutnosťou v súčasnom reálnom priestore je fakt, že táto zdravotná pomôcka sa stala istou preventívnou možnosťou proti pandemickému expanzii. Rešpektovaná a akceptovaná nutnosť sa však pre mnohých „testosterónových“ zástancov slobodných prejavov a možností stala symbolom strachu, poroby a útlaku, ktorými sa cítia byť manipulovaní a tlačení do priestorov, v ktorých sa nemôžu slobodne prejavovať. Je niekedy zábavné sledovať ako si niektorí jednotlivci

Kresba: Andrej Mišanek

Slobody charakterov

„otrokmi“ sociálnych sietí (GAFA-Google, Apple, Facebook, Amazon), užívaním ktorých sa individuálnej slobody dobrovoľne vzdávajú. Štát ich o slobodu oberá, lebo im vo vybraných teritóriách nariaďuje nosenie rúšok, súkromné spoločnosti im naopak slobodu ponúkajú i napriek tomu, že individuálna identita sa stáva „majetkom“ týchto spoločností.

IVAN BINDAS

dokážu nastaviť asociatívne prepojenia nosenia rúšok s entitou slobody. Prevencia spájaná s nátlakom a obmedzením slobodného sebavyjadrenia je zaujímavá, avšak v tomto prípade kontraproduktívna reakcia. Francúzsky osvietený filozof J. J. Rousseau v jednej z ústredných téz

svojej politickej a mravnej filozofie uviedol, že „najvyššou hodnotou v ľudskom živote je sloboda“. Podobný názor vyslovuje aj ruský filozof N. A. Berďajev, ktorý konštatuje, „že podstatu človeka tvorí jeho sloboda“. Autentické a plnohodnotné bytie jednotlivcov je tak chápané ako možnosť slobodného sebavyjadrenia jednotlivca s využitím svojich charakterových možností a predispozícií. Aj prostredníctvom charakterových daností sa totiž štruktúrujú postojové schémy a vzorce správania „v slobode“ k jednotlivým situačným krízam.

Erich Fromm, nemecko-americký psychoanalytik v súvislosti s charakterom bol autorom pojmov produktívneho a neproduktívneho charakteru.

(Pokračovanie na 2. strane)

Dobrovoľné nevoľníctvo má u niektorých vyššiu hodnotu slobody než nedobrovoľné prechodné konformné prispôbenie sa. Darwin niekedy hovoril o prežití ako o forme prispôbenia sa. Tento jeho pohľad je však v mnohých prípadoch, ako to môžeme vidieť v polemikách a diskusiách o „rúškových slobodách“, dávno prekonaný. Za slobodu mnohí považujú koncept Ego slobody. Sloboda a slobodné sebavyjadrenie je predovšetkým orientácia na to „čo chcem Ja“, bez ohľadu na to, že svojím individualistickým chcením ohrozujú iných. Videnie a hodnotenie skutočnosti čo považovať za slobodnú a čo za obmedzujúcu aktivitu má tak rôzne podoby. Byť dobrovoľným vazalom objíma-

Ked' nebohý Brzezinski sa vyslovil otvorene, že 21. storočie bude na úkor Ruska, za ruské peniaze a proti Rusku, znelo to ako riadna dávka cynizmu. Ale treba poznať rieku nielen v stave, keď tečú spútané v korytách, ale aj počas záplav, keď prekročia brehy, a hádam ešte viac, keď tečú pod povrchom.

Čoraz viac sa mi vidí, že pád železnej opony bol iba spravodajská operácia v spolupráci tajných služieb oboch súperov. Lenže obaja súperi pri všetkom partnerstve iba dočasne maskovali

Rieky

TEODOR KRÍŽKA

ponorné rieky - strategické zámery. Nijako netreba zabúdať, že záujmom ZSSR bol rozpad USA, a záujmom USA je rozčleniť Sovietsky zväz, dnes aj Rusko, na množstvo vzájomne konkurujúcich si štátov, ktoré možno kedykoľvek potrestať vzájomným konfliktom. Stačí sa pozrieť na konflikt v Sýrii. Akonáhle sa Rusko zamiešalo do boja s islamským terorizmom, došlo k prevratu na Ukrajine a hlúpy pokus Ruska donútiť ju silou plávať späť do jeho objatia, spôsobil naopak odstredivú energiu. Podobne sa dnes odohráva v Bielorusku, kde síce Moskva pristupuje k susednému národu opatrnejšie, ale nevyužíva príležitosti získať u Bielorusov body včas, teda mrhá časom, keď ešte môže zachovať medzi Bieloruskom a Ruskom mosty. Podporou Lukašenka síce môže oddialiť jeho pád, ale zaplatí za to inak. Akokoľvek sa to vidí ako jav bez súvisu, napr. novým konfliktom medzi Azerbajdžanom a Arménskom, teda konfliktom medzi kresťanstvom a islamom, medzi bezpečnosťou ruských hraníc na juhu a mocnejším panturkickým úsilím o obnovu Osmanskej ríše.

Svet je plný konfliktných bodov, ktoré sa dajú správnym akupunktúrnym vpichom umŕtvíť, ale aj oživiť.

Keď Putin svojou mníchovskou rečou de facto vypovedal Západu podmienky kapitulácie komunistického režimu, v podstate poprosil o odvetu. Nebál sa, pretože si trúfal zvíťaziť. Namiesto komunizmu podporuje obnovu pravoslávnych chrámov a výstavbu tisícov nových. Čas od času sa vyjadri proti propagácii LGBTI a podporí tradičnú rodinu. Ale v skutočnosti má na uzdách tajných služieb drvivú väčšinu spoločenského diskurzu, áno, aj opozičného. Bežný divák to nedokáže rozlíšiť, na to treba onen diskurz analyzovať systematicky.

Prečo sa tomu vôbec venujem? Pretože musím upozorniť, že podobný konflikt sa odohráva uprostred nás, zatiaľ iba v zdanlivo odťažitej polohe.

Slobody charakterov

(Pokračovanie z 1. strany)

V danej súvislosti môžeme uvažovať, že vonkajšie možnosti slobodného priestoru, ako aj možnosti individuálneho potenciálu pozitívnejšie využívajú jedinci s produktívnym charakterom. Produktivnosť spočíva nielen v ochrane samých seba, ale aj vo vytváraní prostredia, v ktorom by sa cítili

bezpečnejšie aj iní. Naopak jednotlivci, u ktorých má prevahu neproduktívny charakter, nie sú až tak vnútorne disponovaní k aktívnejšej pozitívnejšej orientácii. Vo svojich Ego koncepcích sú zameraní predovšetkým na kritizujúce deštruktívnejšie **p r e k o n c e p c i e**, v ktorých často absentujú konštruktívne podnety a návrhy. Dominantou sa pre nich stávajú

rôzne formy odmietania a negovania ponúknutých možností. „Severka“ sa im stále rozsvieti a ukazuje smer pri hodnoteniach a zhodnocovaniach situácii, ktoré nie sú v zhode s ich postojovým nastavením.

Pri uvedení týchto charakterových dimenzií sa ukazuje fakt krehkosti a dvojznačnosti ľudskej slobody. Sloboda sa môže stať otvorením možností

jednania a správania sa nielen v prospech samého seba, ale aj vo vzťahu k iným tak, ako sa to prevažne eviduje pri produktívnych charakteroch. Môže však byť aj cestou, na ktorej stretávame len „samých seba“, iných nevidíme, sú nám ľahostajní. To je skôr charakteristika neproduktívnych charakterov.

Sloboda kráča ruka v ruke so zodpovednosťou. Zodpovednosť môžeme priradiť k jednej z pozitívnych charakterových črt produktívneho a slobodného jednotlivca. Zodpovedný jednotlivec je „nepochybne autorom udalosti a vecí“ ako to napísal J. P. Sartre. Uvedenie si vlastnej zodpovednosti znamená stať sa tvorcom. Tvorcom vlastného Ja, vlastného životného údely, ale aj vlastného utrpenia. Charakterovo produktívni ľudia sú zároveň aj spolutvorcami životných údely, ale aj utrpení iných. Podieľajú sa na nich svojím správaním, rešpektovaním slobody tých druhých. Snažia sa ju neohrozovať a rešpektovať. Aj táto kvalita je v súčasnom pandemickom opare dôležitá. Niektorí na ňu zabúdajú a vytesňujú zo svojho správania. Z hľadiska charakterového nastavenia nie každý je ochotný a schopný prijať takúto formu zodpovednosti pri kreovaní individuálnej slobody a zároveň slobody iných. Takýmto typom vyhovuje skôr egoisticky „ohraničený priestor“, v ktorom si možnosť výberu určuje on sám bez ohľadu na tých ostatných. Fixujú v sebe presvedčenie, že sú „autormi vlastnej slobody“, do ktorej nikomu nič nie je, lebo majú na ňu právo. Vzniká fenomén „tyranie“ slobody. Je to stav, ktorým našimi prejavmi už obmedzujeme alebo ohrozujeme slobodný priestor iných.

Rozum a vôľa sú esenciami sýtiacimi naše individuálne (ne)slobodné prejavy. Spolu s Leibnitzovou substanciou spontánnosti, ktorú považoval za vnútornú energiu, sa stávajú hnacími motormi podporujúcimi konkrétne formy našich vnútorných prežívaní, hodnotení a vonkajších postojov v procese využívania, či zneužívania slobody.

Vôľa je esenciou, veliteľkou „chcenia“ využiť možnosti, ktoré slobodný priestor ponúka. Rozum sa stáva Jungovým Mudrcom, či radcom, ktorý radí, čo máme spraviť, ako sa máme rozhodnúť. Je kreatívcom, tvorcom obrazu a obsahu, ktorý saturuje naše individuálne slobodné aktivity. Slobodný charakter sýtený týmito substanciami je prevenciou voči stavu, ktorý v jednej vete vyjadril J. J. Rousseau: „narodíme sa slobodní, aby sme neskôr celý čas existovali v okovách“. V okovách, ktorými spútame samých seba, alebo ktorými spútagame iných.

Pod'akovanie pána profesora M.S Ďuricu za blahoželania k jeho životnému jubileu

Milý a vážený pán šéfredaktor, prekvapili ste ma číslom KULTÚRY, ktoré ste venovali mojim 95. narodeninám. Za takúto vzácnu pozornosť k starému jubileu Vám vyslovujem svoju úprimnú vďaku.

Nikdy v mojom už relatívne dlhom živote som neprosil Pána Boha, aby ma

tu na svete držal tak dlho, iba som Mu úprimne vždy ďakoval, ak sa mi podarilo s Jeho pomocou urobiť niečo dobré aj pre náš slovenský národ. Ale to definitívne posúdia tí, čo prídu po nás.

Zvlášť sa chcem Vám poďakovať za krásnu báseň, ktorú ste pre mňa napísali.

Ďakujem aj ostatným autorom, ktorí mi venovali cestou tohto čísla svoju pozornosť a vyslovili najlepšie žičenia.

So srdečnými pozdravmi Vám i čitateľom Kultúry.

S prejavom úcty, lásky a priateľstva

Váš MILAN S. ĎURICA

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Stále si pretierate oči a nerozumiete tomu, čo sa deje? Že komunistický ideologický slovník aj s jeho „fašistickými“ nadávkami načisto ovládol masmédiá? Mimochodom – aj pre nacistickú špičku III. ríše bo „fašizmus“ obľúbeným slovom na znevažovanie opozície a disidentov. Kto by to povedal, že? Alebo že v televízii bežne dávajú tie najprimitívnejšie komunistické propagandistické filmy? Že ste stále svedkami každodenných a neustálych ohlušujúcich a nenávistných kampaní, iba združstevňovanie a stachanovské hnutie vystriedalo LGBTI a multikulturalizmus? Že slovenskí filatelisti dodnes nemôžu korektné číslavať svoje známky, ako keby tu bol v rokoch 1939 – 45 Madagaskar? Že pred národným divadlom tróni český lev a pred národným múzeom český chytrák Masaryk? Že ešte stále nemáme Slovenskú univerzitu? A všade samé kosáky a kladivá...

Takto by som mohol pokračovať ad libitum.

Spomeniem ešte jednu anomáliu: všimli ste si, ako štatisticky nenormálne veľký počet detí a dcér eštebákov prakticky okupuje všetky hlavné médiá, od tlačených po televíziu, ako keby ich mali v prenájme?

Zastavím sa už iba pri NAKA. Keďže súdruhom odjakživa chýbali argumenty a fakty, akoby naschvál boli a sú stále proti nim, musia si pomáhať ako vedci. Teda lžou a terorom. Založenie ideopolície NAKA a gumové zákony proti „extrémizmu“ bol už nezakrytým návratom k represiam 50. rokov. Politickí väzni majú už na toto cit, dobre si pamätajú úzkostlivé chvíle čakania, či niekto v noci nezabúcha na dvere... A máme to tu naspäť! V civilizovanej krajine sú takéto orgány dávno zbytočné, alebo znakom retardácie vládnucej vrstvy. No a správanie NAKY iba potvrdzuje tieto slová. Zásahy obrnených ozbrojencov proti novinárom či profesorom: to aby ich nepodobali perom? Každý vidí, že je to iba primitívna demonštrácia sily, ktorej chýbajú argumenty. Stačí logika: načo sú rôzne druhy prokuratúry či polície, keď zákony sú len jedny? A tak je tu s nami stále, raz viac, raz menej viditeľná ruka tzv. „deep state“. Ktorý je u nás, ako to už každý nielen cíti, ale aj vidí, komunistický a čechoslovácky. Samozrejme, že do toho všetkého mimoriadne pasuje neustále gumovanie organizácie ozajstných politických väzňov zo spoločnej komunikácie a verejného diskurzu. Preto našim čitateľom ponúkame jeden pokus o vysvetlenie týchto javov, ktoré, keby tu bola ozajstná „protikomunistická“ a „protitotalitná“ revolúcia, sú predsa úplne nemysliteľné, až absurdné.

Niekedy v roku 1996 – 1997 som bol na jednom takom „post-disidentskom“ večierku, plnom umelcov a kunsthistorikov. Vtedy jeden môj kamarát, ktorý nevedel o tom, že ja o ňom viem, že bol eštebák, keďže patril medzi tú špičku, čo sa motala okolo prevratu a bola vybratá aj z tzv. Cibulkových zoznamov, mi rozjarený po pár pohárkoch neodolal „priateľsky“ povedať: „Jano, do dvadsať rokov budú mať komunisti všetko späť.“ Ja som mu vtedy neveril, hoci už bolo dávno jasné, že prevrat bola iba inscenácia, no všetko ešte išlo zdanlivo dobrým smerom,

a aj súdruhovia sa ešte správali pomerne slušne. Aj som ho vysmial. Keby už nebol po smrti, teraz by sa vysmial on mne. A poriadne. Keď som si pred pár rokmi na to spomenul, odrazu sa nedalo nevidieť, ako všetko do seba zapadalo. Ozubené kolesá mechanizmu sa síce pomaly, ale neomylnne točili vopred nastaveným smerom. Ten mechanizmus, ich organizácia, neprestala fungovať ani na chvíľu. Pár menších či väčších kamienkov, ktoré tam nepatrili, toto súkollie nemohlo vážnejšie poškodiť a už vôbec nie zastaviť. Ako prvé si rozdelili peniaze – tie väčšinou ešte pred novembrom, pomocou nich sa zmocnili všetkých médií. Majstrovským kúskom bolo aj založenie

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

Všetko späť

KDH, to im musíme uznať, aby nehrozilo nijaké nebezpečenstvo zo strany konzervatívne založených Slovákov. Medzičasom už dokonale ovládli aj SNS. Ozaj, a nie je to až dojemné, ako vybraní oligarchovia náhle zbohatli podnikaním s „čínskym textilom“, či „second hand“ počítačmi? (Ak nemáte čas na prečítanie hrubej, ale zásadnej knihy na túto tému od Vladimíra Bukovského „Moskovský proces“, tak si aspoň pozrite dokument uverejnený v Svedectve č. 3/2020.) Aj masové vypustenie zločincov a hrdlozov bolo dobre premyslenou súčasťou inscenácie. Hádám ani netreba dodávať prečo. Hlavne, že politických väzňov si ešte chvíľu ponechali.

Jedným z naratívov „Nežného“ podvodu bola aj obmena starej finty dobrého a zlého policajta, iba my sme tu mali odrazu dobrých a zlých eštebákov. Netreba zabúdať ani na to, ako súdruhom až podozrivo veľmi záležalo na tom, aby sa zachovali staré názvy ich novín. Zrejme aby sa mali po čase strávenom v „ilegalite“ kam vrátiť na svoju obľúbenú adresu. Viete si predstaviť, žeby v Nemecku po vojne naďalej vychádzal „Völkischer Beobachter“? U nás Pravda, z ktorej nieže kvapka, ale tečie krv nevinných obetí, vychádza naďalej. Iba Smenu sa im, napriek veľkej snahe, nepodarilo obsadiť a zachovať, a tak aspoň titulku SME vybavili sýťou červenou farbou, aby ani náhodou nedošlo k omylu. A napriek všetkej dunivej „antikomunistickej“ rétorike, ktorá zaznievala z každého kúta, verní svojej hrošej koži, si stále ponechali nohu vo dverách neustálym, na sekundu neutíchajúcim živým používaním pojmov „oslobodenie“ či „národné“ povstanie, čo väčšine ľudí, otrávenej dlhoročnou propagandou, bolo žiaľ dost jedno. Pre obyčajných ľudí bolo hlavné, že sa konečne striasli komunizmu. No pre komunistov to boli ich dva historicky hlavné mífniky na ceste k moci, o ktorej verili, že sa jej raz opäť dočkajú. K úspešnému završeniu inscenácie však pomohli ešte dve veci, ktoré tu treba spomenúť. (Ozaj, toľko tu máme všelijakých politologických univerzít, nechce sa

nejakému študentovi či doktorandovi o tom spraviť jeden fundamentálny výskum? Určite by toho bolo na ne jednu obsiahlu štúdiu či knihu. Ale školy ovládané starými kádrami sa do týchto tém nijako nehrnú.)

Prvá vec je, že komunisti brali a berú výhody aj zo svojej predošlej brutálnej a hlavne zločineckej personálnej politiky. Nielen preto, že mali obsadené všetky vplyvné miesta, ale aj študovať mohli v zásade iba ich deti, hlavne niektoré vybrané odbory. Napríklad novinárstvo. Netreba zabúdať ani na to, že po roku 1945 tu prebehla genocída slovenskej kresťanskej inteligencie, ba ani na ideologické dočisťovanie hlavného mesta v „Akcii B“, keď sa „buržoázne“

ich poznám. Tých aktívnejších sme vtedy volali „zelené bundy.“ Normalizátorskí starobolševici už dávno neverili na sociálne inžinierstvo, ideologické zvraty už súkali iba zo zvyku, čo im čiastočne slúži ku cti, už to celé brali iba ozaj materiálne, ako otázku moci a s ňou spojenú otázku príjmov. Výkonnosť ekonomiky už ich tiež veľmi nezaujímala, na rozdiel od ich detí, ktoré zbožňovali Západ. Ľuďom vzišlým z hladnej luzy tie ich špeciálne obchody pre nomenklatúru bohato stačili. No pre ich potomkov to už bolo málo. Nielen materiálne, ale aj ideovo chceli byť na „výške doby“. Preto keď sa človek zapojil do nejakého zháňania kníh a distribúcie, zistil, že väčšinou to boli skôr

tvách. Bolo to síce menej nápadné, no predsa len to bolo pokračovanie dobre známej cenzúry, ktorú predsa títo ľudia nasávali už s materským mliekom. Veď oni vždy najlepšie vedeli, čo je dobré pre ľud. A ak si dobre pamätám, prvá kniha po prevrate, ktorú vydali v spolupráci s jedným nakladateľstvom, bola – neuveríte – o povstaní. Knihkupectvo, ktoré sa propagandisticky pasovalo za maják slobody a humanizmu, začalo s oslavovaním partizánov, ktorí tu prví začali vraždiť nevinných ľudí.

Tu treba hneď dodať, že tieto naše ľavičiarke „zelené bundy“ boli plne vo vleku českej ľavicovej kultúry, keďže tá na Slovensku nemala nijaké tradície – len si spomeňte, že nimi

živly násilne vyst'ahovávali na vidiek. Toto by sa určitým spôsobom prejavilo, aj keby tu nijaká inscenácia nebola. Spomeňte si, že ako jedni z prvých sa naučili používať demokratické páky. Alebo na to, ako ich drobní pešiaci boli stále v strehu a v kuse reagovali, či už telefonicky na „nevhodné“ názory, ktoré náhodou odzneli v rozhlase, alebo vypisovaním do novin... Samozrejme, že až také silné pozície ako teraz by bez inscenácie nemali. A potom – komunizmus vyzeral, že tu bude večne a tak do strany často vstúpili aj úplne slušní ľudia, len aby mohli robiť svoju profesiu, ktorej boli oddaní, na vyššej úrovni. Alebo aby ju vôbec mohli robiť. No a tí po prevrate nezvykli vyskakovať, či už kvôli výčitkám svedomia, alebo aj preto, aby ich nejaký komunistický primitív neokríkol, že prečo nie sú ticho, keď aj oni boli v strane.

Do šuflika kádrovej politiky neodmysliteľne patrí aj otázka cirkvi. Kresťania a cirkev boli už od Francúzskej revolúcie nenávidení pokrokmármi, keďže sa opierali o tradíciu, o skutočnosť aká je a vyššiu autoritu. Keď komunisti zistili, že v 50. rokoch, napriek krvavému teroru, neboli schopní cirkev rozvrátiť, v čase normalizácie na to išli ináč, a cirkev infiltrovali zvnútra. Či už získavaním slabších jednotlivcov na spoluprácu, alebo priamo svojimi kádrami. Ktoré, ako vidíme, sa svojej úlohy celkom „úspešne“ zhostili, napríklad aj prenasledovaním takej čistej a charizmatickej osobnosti ako je Marián Kuffa. Za všetko sa stačí pozrieť na jej čelo či na tzv. katolícke médiá.

No a ešte tu máme druhú zložitú záležitosť. Musíme sa triezvo pozrieť na to, ako tu boli už dávno dopredu rozdané karty, podvod – nepodvod. Karty, s ktorými sa už nič veľmi nedalo spraviť, len s nim hrať.

Takže musíme sa pristaviť pri ľavičiarских disidentoch, ktorých bol väčšina. Šťasti to boli ľudia odstavení za rok 1968, teda tí čo verili v „dobrý“ komunizmus, no a potom tzv. zlatá mládež – väčšinou deti komunistov. Veľmi často sa pohybovali v umeleckých kruhoch, kde som sa pohyboval aj ja, takže celkom dobre

podpultové ľavicové veci ako Marcuse, Fromm, Reich, Debray, ktorým starí bolševici už nerozumeli. A keď ešte začali zasvätené diskutovať o takom „eurokomunizme“ Enrica Berlinguera, vtedy mali určité pocity úžasných rebelantov voči skostnateným kádrum. No a keď si pripomenieme, že vrcholom občianskych protikomunistických akcií v Bratislave boli tajné besedy s Miroslavom Kusým, či o vypĺznom surrealizme, ktorý bol vždy ľavičiarsky, hádam už k ich profilu ani niet čo dodať. Títo ľudia z duchovne vyprázdnených rodín, ktorým vždy chýbala a dodnes chýba akákoľvek tradícia, pretože tú novú, čo im budovali ich otcovia museli zahodiť, sú náchylní chytiť sa akejkolvek ideologickej slamky a s obľubou sa stávajú hlásateľmi aj tých najväčších hlúpostí a zvráteností, len nech sú – in.

Ľudia tradície sa nedajú len tak ľahko opit' rožkom ako títo konzumenti najnovších trendov aj s pilinami, ktorým ani náhodou nedôjde, žeby mohli byť iba užitočnými idiotmi. Na druhej strane, týmto vykošeným ľuďom to dáva pocit, že predsa len niekam patria – a opäť do veľkej internacionálnej, teraz multikulturálnej rodiny toho najprogressívnejšieho pokroku. Ako vieme, aj Lenin mal tú najprogressívnejšiu paralýzu na svete... Samozrejme, v tejto disidentskej partii, kde som naivne rozširoval svoje protikomunistické básničky, som sa k takému Solženicynovi nedostal ani náhodou, a k Orwellovi iba vďaka môjmu priateľovi z Prahy.

Malá odbočka k slávnym ponovembrovým dňom: jedna z aktívnejších partii zelených bünd pomerne rýchle založila knihkupectvo Artforum, kde sa mali predávať hlavne knihy vydávané v Čechách, na ktoré dovtedy stávali už od rána rady pred knihkupectvom „Česká kniha“. Dobrá myšlienka, aj ja som bol jeden z prvých a najväčších ich zákazníkov. Iba po čase som zistil, že také ostrejšie protikomunistické knihy, ktoré išli k podstate, som si opäť musel zaobstaráť od svojich českých priateľov, tie sa nejakou náhodou sem nevozili. Alebo som ich objavil v iných bratislavských knihkupec-

toľko ospevovaný DAV mal asi toľko čitateľov ako mal redaktorov. Na noblesnú slovenskú kultúru a umenie títo zbožňovatelia českého plebejstva a chytráctva jednoducho nemali cit ani bunky, už aj kvôli svojmu komunistickému pôvodu. A nemajú dodnes, preto nás obklopuje toľko sluhovského čechoslovakizmu. Plebejec bez tradície nevie, čo je sebaucta. Aj vďaka médiám, ovládanými týmito bolševickými deťmi, ktorí okrem českej mestskej proletárskej kultúry a pár ľavičiarских úchyliiek, importovaných teraz paradoxne zo Západu, nič iné ani nepoznajú. Je príznačné, že ich najväčšia hviezda bol plagiátor Hrabal, ktorý od Céline kradol nielen štýl, ale celé vety. (Možno to bolo aj príčinou jeho samovraždy, že mu to jeho závistliví kolegovia radi pripomínali, keď po roku 1989 začal byť Céline opäť známejší. Ale to je len taká moja neurčitá domnienka.) Nuž, vyzeralo to na to, že ešte sa načakáme na ten po novembri tak túžobne očakávaný výtrysk slovenskej elegickej a poetickej duše, ktorá je navyše ešte vysmievaná. Veď sluha sa len vtedy cíti byť lepším človekom, keď preberie móresy svojho pána. No a český šovinizmus či nacizmus sa tu cez masmédiá pretláčal a dodnes pretláča 24 hodín denne. Aj nenávisť českého meštiaka voči všetkému slovenskému, ktoré odolávalo ich trpasličím imperialistickým chůtkam. Tak kde mali deti z komunistických rodín nabrat' aspoň trochu kultúry a spôsobov?

Nuž a práve títo mladí (ale aj starší) ľavičiarci nám tu už ako uznávaní disidenti robili „protikomunistickú“ revolúciu. A aby to bolo fakt dokonalé, všetky svoje „porevolučné“ politické projekty nazývali „pravícové“, čo bolo zrejme aj v smerniciach prevratu. Pokiaľ starobolševici boli obyčajní hlupáci s veľkým apetítom a dôvtipom chytráka, u ich mladobolševických detí sa o ich ľavičiarских progresívnych názoroch pokojne môžeme baviť už aj ako o duševných úchyľkách, kde by nezaškodilo aj trochu psychiatrickej starostlivosti. A je jedno či to nazývajú liberalizmus, multikulturalizmus alebo gender. Ich oteckovia im síce

zabezpečili vysoké školy, a teda aj vyššie IQ, no nemohli im dať nijakú ľudskú kultúru a výchovu, ktorú sami nemali. Nuž a nekultúrny hlupák s vysokým IQ určite škodí viac ako obyčajný obmedzenec, takže v určitom ohľade žijeme ešte nebezpečnejšie časy, ako boli tie normalizačné do roku 1989. A hádam už ani netreba veľmi zdôrazňovať, že taký lúmen nikdy nemôže pripustiť ani náznak diskusie. Nielen preto, že ani netuší čo to je, ale pretože predsa len sa nejakým podvedomím obáva, žeby celá jeho tuposť mohla vyjsť na posmech.

Takže ako to mohlo ináč dopadnúť? Emigrácia bola od samého začiatku odstavovaná na štvrtú koľaj, aj pomocou eštebáckych provokatérov. Aj tu brali výhody zo svojej kádrovej politiky, veď niektorých „emigrantov“ vysielala na Západ priamo ŠtB. O tom, ako bol marginalizovaný a odstavovaný kresťanský dissent, si prečítajte knihu Antona Seleckého Kanál. Vysokovzdelaní učen-ci, vyznamenávaní zahraničnými štátnymi demokratickými inštitúciami boli plánovito a kampaňovito umlčivani a ohováraní, aby vysoké školstvo a akadémia zostali v rukách tých, ktorí svojimi poplatnými „vedeckými“ prácami podporovali režim, aby ten mohol pokojne vraždiť a mučiť nevinných. Veď eštebáci tu vraždili kňazov ešte koncom 80. rokov. Umyli si už títo všetci ruky od krvi? Existuje vôbec také mydlo alebo Solvína, ktorá to dokáže?

Trochu iný a veľmi smutný je príbeh našich evanjelikov. Tí vždy tvorili veľkú časť budovateľov originálnej slovenskej kultúry, ich podiel je jednoducho obrovský a neodiskutovateľný. Žiaľ, počas I. ČSR časť z nich dokázali Česi šikovnou korupciou využiť pre svoje záujmy (len si prečítajte čo o tom píše Čech Peroutka, aby ste ma neobviňovali zo zaujatosti). No keď za I. SR boli opäť postavení na jednu úroveň s katolíckimi, pociťovali to už ako poníženie. Mimochodom, ak by niekto hovoril, že za Slovenského štátu boli luteráni akokoľvek perzekvovaní, jednoducho klame. Dokonca vysokých funkcií v štáte mali ešte viac ako by im prislúchalo k ich počtu. Ale to tiež patrí k behu vecí, že menšiny sú v priemere aktívnejšie. No ten smutný výsledok celého je, že kvôli svojej dominancii, či skutočnej či domnejšej, od posluhovania Čechom prešli po vojne k posluhovaniu komunistom. Najväčším zločinom našej histórie. Len si prečítajte Mináča v Košeli zo žihľavy, prečo šiel do povstania. A vzhľadom na prevládajúci primitivizmus nastupujúcich komunistických kádrov, žiaľ, tvorili ich intelektuálnu chrbticu. Samozrejme nie všetci, takisto treba povedať, že nakoniec veľa z nich komunisti jednoducho odkopli, ale to už je iný príbeh. No ich deti, takisto ako deti komunistov, dodnes šíria lži a nenávisť voči I. Slovenskej republike, v čom vládne medzi nimi vzácna zhoda. Hádam by tiež nezaškodilo, keby tieto ich peripetie zanalyzoval nejaký poctivý evanjelik.

Výsledok je ten, že stále ešte žijeme na červenom Slovensku. Možnože ešte červenšom ako bolo to, o ktorom hovoril Andrej Hlinka. A mimoriadne nekultúrnym. Najmä vďaka masmédiám, ktoré súdruhovia nijako nehodlajú pustiť zo svojich rúk. Veď pre nich je Mečiar dodnes

najväčším zločincom všetkých čias, možno ani nie tak preto, že ich vstražil rečami o prázdnych väzniciach a uliciach plných komunistov, ale že pripustil ozajstnú pluralitu médií. Opäť je matkou celého spoločenského diskurzu propaganda. V časoch, keď sa aspoň na Západe dalo hovoriť o demokracii, sa novinári zvykli označovať ako strážne psy demokracie. Veľa našich novinárov dnes opäť pripomína psov, ale tých chovaných dedečanskou Stasi, ktorým dávali ňuchať vzorky šiat tajne odobratých majiteľovi a uložených v konzervách, aby rýchlejšie mohli vypátrať „nepriateľov ľudu“.

Propaganda, tá večná slúžka ideológií, vždy bola iba náhradou za vedenie – rovnako praktické ako aj historické. Aj preto boľševici vždy nakoniec stroskotali. Nielen ľudsky a spoločensky, ale aj ekonomicky, čo už je v prirodzenosti vecí, takže napríklad na dobehnutie Západu nemôžeme ani pomyslieť, pretože ešte stále žijeme v lži, ktorá všetko rozkladá, čo sa nás všetkých hlboko a bytostne dotýka. Ináč povedané, stále tu vládnu komunistické kádre. Že sa veľa drobných ľudí už má predsa len trochu lepšie, zato vďaka výlučne svojej príčinnosti a určite nie korupčným boľševickým oligarchom, alebo ich posluhujúcim politikom, ktorí to tu rozkradli. Jednoducho – po červenom terore tu máme červený marasmus. Hoci, ako vidíme, už nielen primitívny boľševický „antifašistický“ slovník opäť začína ovládať masmédiá, ale aj ten teror sa už začína pomaly ozývať. Urválek sa opäť stáva svetlým vzorom.

No ak raz chceme z tejto lži vykročiť, musíme predovšetkým vedieť, kde sme, kde stojíme, pretože ináč stále budeme iba tápať v hmle. Až potom sa dá určiť smer cesty za pravdou a za spokojným a kultúrnym životom našej spoločnosti. Zatiaľ stále platí výstižná veta Kurta Vonneguta: „Chopili sa vlády nad komunikáciami a nad školami, takže to vyjde narovna, ako keby sme boli Poľsko za čias okupácie.“ Preto aj vznikol tento článok, ako malý pokus o určenie súradníc pre začiatok očistnej cesty.

Malý národ môže preraziť, či aspoň sa zachovať, iba kultúrou. Tá je však u nás úmyselne potieraná. Sčasti nenávisťou českého meštiaka, sčasti tuposťou slovenského boľševika, ktorý stále nemieni odísť zo scény. To si musíme bolestne uvedomiť. Hoci nejaké výnimky existujú, je ich žiaľ málo na to, aby to malo nejaký väčší efekt. Pretože vrstva pochádzajúca z luzy nevie, a nikdy nebude vedieť, ani čo je svedomie, ani čo je hanba. Napriek všetkému, čo tu napáchala.

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

ODOPORÚČANÁ
ZÁKLADNÁ LITERATÚRA:
BUCHAR, Robert: Revoluce 1989, Brána, Praha 2009
BUKOVSKIJ, Vladimír: Moskevský proces, Volvox globator, Praha 2014

HANUS, Ladislav: Pamäti svedka storočia, Lúč, Bratislava 2006

SIDOR, Karol: Slovenská politika na pôde pražského snemu (1918 – 1938) I. II., Andrej, úč. spol., Bratislava 1943

VNUK, František: Kapitoly z dejín Komunistickej strany Sloven-

V noci 25. januára 1938 zjavila sa na severnej časti oblohy obrovská pulzujúca žiara, viditeľná pre celú Európu. Úkaz trval od 19. hod. do jednej hod. po polnoci. Nastalo prerušenie rádiových spojení v celej Európe. Vyvolalo to všeobecné vzrušenie obyvateľov, úžas, strach z neznámeho nebezpečia. Plamene a krv. Symboly revolúcie a vojny. Úsudok odborníkov bol, že tento jav bol niečo viac ako obyčajná polárna žiara. Vznikol bez predchádzajúcej aktivity slnečných škvrín a mal dvojnásobný rozsah.

Niektorí starší ľudia bedákali –

JÚLIUS HOMOLA

Druhá svetová vojna - polárna žiara ako desivá predzvesť

Na margo niektorých skresľovaných udalostí

Pane Bože, bude vojna! Predpovedala ju už Panna Mária pred dvadsiatimi rokmi v Portugalsku. Povedala, že táto vojna sa čoskoro skončí. Ale ak sa ľudstvo nepolepší, príde ďalšia vojna, ešte horšia. Už je to tu!

Český spisovateľ Rudolf Ströbinger vo svojom diele „Stopa vedie k Renému“, (nemecko-český špión, agent A-54) zaznamenal o ďalšom vývoji situácie v Európe toto: V sobotu 10. marca 1938 nemecká armáda prekročila hranice Rakúska. Anšlus. Hitler obsadil Rakúsko. Mnohí Viedenchania ho nadšene vítali. Bolo jasné, teraz je na rade ČSR. Podľa Hitlerových zámerov tejto akcii malo zahrať významnú úlohu beckovské Poľsko. (Jozef Beck, minister zahraničia Poľska sa predtým usiloval dohodnúť s Hitlerom útok proti Sovietskemu zväzu a ČSR.) Diktátor Maďarska, regent Mikuláš Horthy sa v tých dňoch dohodol s niektorými členmi poľskej vlády na rozdelení Slovenska. Sever Poľsku, juh Maďarsku... V kritickom čase Poľsko bude stáť proti ČSR (z diaľkopisu spravodajskej pobočky v Dráždňanoch vrchnému veliteľstvu nemeckej brannej moci Abwehr – Berlín, 15. 3. 1938.)... O rok neskôr, v marci 1939 bolo Česko-Slovensko likvidované. Na Slovensku Slovenský snem sa uzniesol a vyhlásil samostatný Slovenský štát. (57 prítomných, 6 neprítomných – najmä pre časovú tieň pricestovania do Bratislavy z odľahlých častí Slovenska.) Už bývalý československý prezident JUDr. Emil Hácha podpísal 15. marca – deň po vzniku Slovenského štátu – v Berlíne začlenenie Čiech a Moravy ako tzv. Protektorátu k Nemeckej ríši. ČSR zanikla politickým tlakom, ale oba národy vyhli sa vojenskej katastrofe a tragickým následkom. Proti presile múdrejši nastúpi. Zvíťazilo úsilie zachovať si svoj duchovný život pre budúcnosť. To bola jediná cesta na záchranu slovenského národa. Náš samostatný Slovenský štát uznali predstavitelia 27 štátov, vrátane našich susedoch, Maďarsko

a Poľsko, všetky najsilnejšie štáty Európy – Francúzsko, Anglicko, Nemecko, ZSSR, Taliansko, Španielsko atď. Aj Švajčiarsko. Prežili sme hrôzy druhej svetovej vojny s ranami, ale všetky ostatné štáty Európy a najmä slovanské utrpeli viac. (Poľsko, Južoslávia, Sovietsky zväz.) Zásady o našu relatívne lepšiu situáciu mali naši vedúci politickí činitelia. Obetaví vlastenci a kresťania, prezident, členovia vlády a snemu i mnohí statoční pracovníci v hospodárstve a kultúre i náboženskej oblasti nášho malého štátu. Okrádaného tými mocnejšími. Nádej prameniaca z viery

Historici milujú fakty, ale ľudia ľúbia legendy.

Sto rokov pred svojimi žiakmi a obdivovateľmi myšlienok sa a vyhovárať aj doktor filozofie Karol Marx. Kritické výčitky proti sebe, prečo on syn bohatej židovskej buržoáznej rodiny ženie chudobných proletárov do smrtónosných revolúcií, odvracal poukazaním na skutočnosť, že jeho otec i celá jeho rodina sa zriekla židovstva a on syn zavrhol všetky náboženstvá. A podľa vzoru Ludovíta Feuerbacha – najslávnejšieho nemeckého materialistu – zavrhol aj všetkých bohov. A na rabínovu výs-

vo večného vševládneho Božieho Tvorcu nám pomáhala žiť. Žili sme skromne, ale pomáhali sme si navzájom. V Jednote bola naša sila. Žiaľ, že niektorí z nás naleteli na plány nezodpovedných provokatérov. Nebyť toho, mohol náš národ i bratský český prežiť roky vojny s menšími ranami. Kiežby sa neopakoval smutný výjav, že hrdinov hodíme do hrobu, a slávu i odmenu tým chytřejším, ktorí sa zavčas schovali a prežili. Je známy fakt: v SNP zahynuli tisíce našich vojakov i civilov. Ale organizátori a vedúci povstania prežili takmer všetci. Nezávidíme, ale kde sa stratilo svedomie a zodpovednosť? To je pre nás historické poučenie a výstraha. Ak je problém horký, začnú výhovorky.

Výstava napr. otázka: Prečo SNP vojensky zlyhalo? „Hrdinskí“, revoluční povstanci po druhej svetovej vojne riešili problém nahnaním svojich rodných bratov za mreže a pod šibenice. To bolo ich poďakovanie za benevolenciu Slovenského štátu. Aj Jozef V. Stalin sa vyhovoral na pakt s Hitlerom. Urobil to marxisticko-dialekticky: Pakt umožní Hitlerovi rozpútať vojnu v západnej Európe. Vojna bude dlhá – ako prvá svetová vojna. Tá vyčerpá Francúzsko i Nemecko a vyústi do revolúcie v oboch štátoch s dosahom na celú západnú Európu. Potom Sovietsky zväz pomôže, aby sa komunisti dostali k moci v celej oblasti. Takto sa naplní Marxov a Leninov plán o svetovej proletárskej revolúcii. Geniálny Marx dielo začal a múdry Stalin ho dokončí. Ale virtuálny projekt sa neuskutočnil. K revolúcii nedošlo. Víťazstvom nad Francúzskom sa sila Nemecka zdvojnásobila. Estivý nacizmus vrhol sa cez otvorené Poľsko na ľstivý marxizmus. Plán: za dva mesiace zmocniť sa hospodárskych bohatstiev najväčšieho štátu sveta. Legenda sa neplnila. Hitler sa zmýlil. Všetci traja geniálni zločinci, vrahovia svojich i európskych národov, suroví, primitívni bojovníci proti Bohu a náboženstvu Marx, Hitler, Stalin sa zmýlili!

trahu i preklatie odpovedal svojim spisom „Židovská otázka“ – tam medziiným napísal: Podstatou judaizmu /židovstva/ je pragmatizmus a sebeckosť. Takže náboženstvom žida je kšeft a bohom sú mu peniaze. Týmto svojim vulgárnym prehlásením sa Karol Marx prejavil ako úkladný odpadlík. Bezcitné zdá sa byť všeobecné odsúdenie, ktoré prejavil Dr. Pavol Tigrid – bývalý minister kultúry ČR oproti Čechom. Nemožno súhlasiť s jeho odsúdením celého národa, keď v jeho spise „Kapesní průvodce ...“ /Praha 1990/ na str. 97 čítame: „Čo Čech, to buď lokaj, alebo hulvát. Podobný typ ľudského tvora, umiesneného z nízkosti a hrubosti, potuchliny, zbabelosti, i krutej a nenávisnej mravnej surovosti, česká zem ho splodila v podobe diabolky takmer dokonale.“ Kritiku týchto svojich tvrdých viet odvracal obhajobou, že jeho postoj je obsahom polstoročnej skúsenosti – zážitkov tu doma i dlhoročnej emigrácie. V Paríži vydával časopis – protikomunistické SVĚDECTVÍ. Vo svojom spise odvoláva sa /s. 43/ na českého historika Václava Černého /1894 - 1962/, že v diele „Pláč koruny české“ napísal: „Nezabudni, že si vo vlasti hašterivcov, v rodnej kolíske zavlásti.“ Ďalej cituje /str. 147/ českého historika Vojtecha Mastného, ktorý v knihe „Česi po nacizmom“ napísal: „Kolaborácia podstatnej časti obyvateľstva Protektorátu išla omnoho ďalej, ako bolo nutné a čestné. To vážne poškodilo národnú sebaúctu.“ Na str. 200 Pavol Tigrid pripomína: „Praha nebola nikým oslobodená. Večer 8. mája už boli Nemci preč Rusi prišli 9. mája. A tak sme dňa 10. mája 1945 mali v Prahe vládu, ktorá bola v podstate ovládaná KSČ. A začali tzv. ľudové súdy.“ Strana 210: „Za necelý rok po 9. máji 1945 bolo krivo obžalovaných 240 tisíc občanov. Str. 217: Dejiny KSČ, Praha 1961 – bilancia retribúcie: 713 trest smrti, 741 doživotie, 19 888 väzenie celkom na 206 tisíc rokov. Str. 231: KSČ systematicky okliešťovala práva slovenských autonómnych orgánov, zakotvené v

Košickom vládnom programe. „Masaryk na prelome storočia prišiel s myšlienkou, že „český národ nemá dosť charakteru“ (s. 259). Masaryk podpísal v Pittsburgu dňa 31. mája 1918 dohodu. Sám navrhol text: Česi a Slováci v samostatnej republike, v ktorej bude Slovensko mať vlastnú administratívu a snem. Toto prvá Republika Slovákom nedala (s. 265). V prvej Republike Slováci nedostali, čo im v Pittsburgu bolo sľúbené, Česi sa votreli na Slovensko. (s. 277) Jazykový zákon z februára 1920 vyhlásil československý jazyk za úradný na všetky oblasti. Na str. 292: Masaryk v knihe „Česká otázka“ napísal: „Mnohí nedokážu byť ľvami, stavajú sa líškami. V tom sú dôvod českej bezcharakternosti.“ Fr. X. Šalda, český spisovateľ, vedec (1867 - 1937), známa česká osobnosť smutne ohodnotil: „Zrádzať seba a iných je typicky české.“ Na str. 295:

Roky 1969 – 1989 sú asi obdobím najväčšej stagnácie, nehybnosti Čechov v poslednom storočí. A tiež: „Poliaci majú svoju národnú hrdosť, svoju vier, svojho pápeža. Teda aj svoju budúcnosť.“ (s. 304).

Ako my, Slováci, hodnotíme sami seba? Našu prítomnosť i budúcnosť?

Vraví sa tak medzi nami, že sme národ malý, ale naša závisť že je veľká. Vraj ten známy verš Janka Jesenského o dvoch susedoch a troch kozách akoby sa týkal mnohých z nás. Poučenie treba brať s humorom. A uznaním. Sme malý národ a mladý štát. Vo vlastnom záujme máme svorne ťahať všetci za jeden koniec povrazu. Nesvornosť je naša slabošská choroba. Tisíc rokov sme nemali svoj štát, nesvornosť sa stala našou dedičnou chorobou. Mocnejšie národy rozhodovali o našom osude.

Český publicista Josef Kalvoda vo svojom diele „Role Českosloven-

ska v sovietskej stratégii“ (Kladno, 1999) na str. 104 napísal: „Slováci mali v marci 1939 na výber buď vyhlásiť zvrchovanosť, alebo prijať nadvládu Maďarov. Dr. Jozef Tiso, ktorý bol povolaný do Berlína, zvolil menšie zlo. Slováci si nepriali návrat k bývalej ČSR. Ideu slovenskej štátnosti si Slováci obľúbili. Prvýkrát v novodobých dejinách mali vlastný štát, aj keď ich zahraničnú politiku určoval Berlín.“

Českí národní socialisti v 1946 vo svojom Memorande s cieľom, ako nakriaknuť Slovákov – Ľudákov do československého vreca – medzi iným napísali: Slováci sú viac-menej všetci podkupní. Len je treba vhodná ponuka. Takže takto nás podaktorí bratia Česi oceňovali. Ale Josef Kalvoda (na str. 124) napísal: „Myšlienku samostatnosti slovenskej národnej identity podporoval aj O-suský i Hodža, dokonca aj českí ko-

munisti.“ Naproti tomu Dr. Beneš zásadne neuznával slovenský národ. A jeho práva. Vedúci kancelárie prezidenta Smutný si vo svojom zápisníku zaznamenal priebeh rokovaní v decembri 1943 v Moskve. Beneš žiadal, aby Sovieti tlačili na čsl. vládu, aby Slovákov prísne potrestala za účasť na protisovietskej vojne. Molotov ale namieta: „Nemôžeme Slovákov len tak hádzať do jedného vreca s Nemcami a Maďarmi.“ – Beneš odmietal: „Slováci pracovali pre Nemcov a musia byť za to potrestaní.“ Požiadal na to Sovietov o pomoc. (Tu len malá poznámka: Bratia Česi pracovali pre Nemcov viac. A mnohí dobrovoľne, v zbrojárskych závodoch za vyššie platy a zvýhodnené stravné lístky. V Protektoráte bol na potraviny lístkový systém.)

Na záver ešte jedna legenda a jeden fakt. Legenda: Sovietska armáda oslobodila Prahu 9. mája 1945. Fakt:

Generál Andrej Vlasov bol veliteľom dobrovoľníckej tzv. Ruskej oslobodzovacej armády (ROA) zloženej zo zajatcov pochádzajúcich z radov sovietskej armády. Spolupracoval s Nemcami. Teda „zradca“. V máji 1945 boli jeho dve divízie blízko Prahy. J. Kalvoda na str. 221 svojho diela píše: „Generál Vlasov reagoval na zúfale volanie o pomoc Českej národnej rady (bojovali s Nemcami o budovu čes. rozhlasu) dňa 7. mája 1945 vytlačil so svojimi divíziami Nemcov z Prahy. Nemecký veliteľ podpísal s vedením Českej národnej rady prímierie.“ Bol to jediný separátny mier s Nemcami v II. svetovej vojne. Keď 9. mája sov. tanky prišli do Prahy, už boli Nemci preč. České noviny dňa 8. mája pozdravovali Vlasovu armádu ako osloboditeľku Prahy od Nemcov. Celá udalosť sa utajila a nesmelo sa o nej hovoriť. Tak vznikla legenda o sovietskom oslobo-

V dejinách našej národnej literatúry máme niekoľko kňazov, ktorí položili na papier svoje spomienky. Nie je to ľahké čítanie, lebo osud ich autorov bol ťažší ako olovo, ktoré ich vytlačilo – opisujú roky, ba desaťročia, keď príznak komunizmu lámal ľudské charakter, ničil ľudské životy... Stačí spomenúť za všetkých knihu Od Barbarskej noci Jána Chryzostoma kardinála Korca

Slováci mali v minulosti arcibiskupov aj kardinálov, ale pred národným oslobodením len málokto z nich cítil a spojil sa s národom. Po národnom oslobodení určitá zmena nastala, ale ani nitriansky arcibiskup ad personam Karol Kmeťko, ani trnavský arcibiskup in memoriam Július Gábriš nezanechali po sebe ani svoje spomienky, ani svoje memoáre.

Zvrat nastal až potom, keď sa v roku 1977 Slovensko cirkevno-

Niekoľko myšlienok k memoárom arcibiskupa Jána Sokola

právne osamostatnilo, a napokon v roku 1993, keď opäť nadobudlo štátnu samostatnosť.

V roku 2006 Spoločnosť Božieho slova vydala Spomienky spolovníka arcibiskupa Jána Bukovského, ktorý v diplomatických službách Svätej stolice strávil úctyhodnú časť svojho života. Od roku 1973 sa pravidelne zúčastňoval na rokovaní Svätej

stolice s Prahou ako pracovník Štátneho sekretariátu Vatikánskeho mestského štátu. Jeho Spomienky sú však príliš skromné, a nie celkom presné, lebo ich autor napísal už v pomerne vysokom veku. Je to nesmierna škoda, pretože priamych svedectiev o tomto dôležitom období vo vzťahoch medzi Katolíckou cirkvou a štátmi niekdajšej sovietskej mocenskej sféry je veľmi málo.

V roku 2018 v edícii LibriHistoriae Slovaciae vo vydavateľstve Post Scriptum vyšla kniha Roztratených zhromažďovať: rozprávanie o mojom živote arcibiskupa Dominika Hrušovského, dlhoročného rektora Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorý sa z trnavského kňaza-exulanta stal trnavským kňazom-navrátikom a pápežským nunciom.

Na jar tohto roka Politickí väzni – Zväz protikomunistického odboja vydali memoáre arcibiskupa Jána Sokola, prvého metropolitu Slovenska, pod názvom Je čas mlčať a čas hovoriť, ktoré tu dnes predstavujeme.

Spomínam si na viacero okamihov spätých s Jánom Sokolom. Pred pádom červenej totality mám v živých pamäti napätie, s ktorým sme v exile sledovali voľbu trnavských konzultorov, pápežské menovanie a biskupskú vysviacku Jána Sokola. Potom sme si všimli jeho postoje k emancipačnému procesu Slovákov ako štátotvorného národa. Rezonuje mi v pamäti jeho novoročná kázeň 1. januára 1993, keď Slovensko obnovilo svoju štátnu samostatnosť. A dodnes nielen mne sa chveje srdce pri pripomätaní si jeho slov na inaugurácii prezidenta Michala Kováča, keď druhého prezidenta Slovenskej republiky vo svojej homílii oslovil ako „tretiu hlavu po Svätoplukovi“... Jeho neočehvejné svedectvá o prvej Slovenskej republike a prvom prezidentovi Slovenskej republiky, katolíckom kňazovi Jozefovi Tisovi, sú pamätné i osudové.

Pred tridsiatimi rokmi sme my,

Quovadis, Slovensko?
Quovadis, Slováci?
Quovadis, Európa?

Nemôžem tu nespomenúť rok 2003, keď sa metropolita Ján Sokol dožil svojej sedemdesiatky. Na pôde Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK sme zorganizovali vedeckú konferenciu na jeho počesť a vo vydavateľstve Lúč ako prejav úcty voči najvyššiemu hodnostárovi Katolíckej cirkvi na Slovensku vyšiel zborník Renovatio spiritualis, na ktorom sa autorsky zúčastnila elita národa. Vtedy som pre tieto iniciatívy dostal prvú kresťansko-demokratickú (a antimečiarovskú) sprchu, vraj „ako môžete slúžiť tomu Mečiarovmu eštabákovi“... A tých spŕch som si potom užil, až sa odrazil na mojom kurtavom zdraví.

Áno, povedzme otvorene, arcibiskup Ján Sokol previedol lodičku Katolíckej cirkvi na Slovensku zo zubadiel totality do slobody, tak ako premiér Vladimír Mečiar previedol Slovensko z vazalstva českého komunizmu k štátnej samostatnosti a demokracii. Aj jeden, aj druhý sú symbolom zavŕšenia emancipačného procesu Slovákov ako národa a Slovenska ako štátu. Je len pochopiteľné, že tí, ktorým sa pŕieči úcta k Bohu, tí ktorým sa protiví rešpekt prirodzeného zákona, tí ktorí neznášajú trojvršie s dvojkřížom v našom štátnom znaku, tí ktorí nevedia, čo je láska k národu, k vlasti, k svojeti, tí proti obom brojili, broja a budú brojiť, neštítiac sa nijakých zbraní.

Vo svojej zvrátenosti zabúdajú, že morálka je jedna jediná, tá večná, že koleso dejín sa zvrátiť nedá.

Svedectvo metropolitu Jána Sokola je svedectvom života jedného prostého slovenského kňaza, ktorého Boh poveril jedinečnou úlohou. Táto rola bola možno niekedy nad jeho ľudské sily, ale jeho život i memoáre, ktoré ho opisujú, potvrdzujú, že túto svoju rolu zvládol so eťou. A za to mu patrí vďaka nás všetkých.

Memoáre metropolitu Jána Sokola – i tie arcibiskupov Dominika Hrušovského či Jána Bukovského – majú mimoriadnu výpovednú hodnotu a sú zdrojom inšpirácie pre ďalšie historické bádanie, ktoré slovenská historiografia, svetská i cirkevná, zanedbala i zanedbáva. S memoarmi katolíckeho kňaza Ladislava Hanusa Svedok storočia sú kľúčovými svedectvami troch prominentných katolíckych kňazov o národnom dejstvení Slovákov v 20. storočí.

Pre slovenskú súčasnosť je symptomatické, že taký hodnotný titul, akým sú memoáre arcibiskupa-metropolitu, nevydalo nijaké etablované vydavateľstvo, ani svetské, ani cirkevné – politická korektnosť si vyberá svoju daň aj tu. Keď autorovi blahoželám k ich uverejneniu a vďačím sa za ne, vyslovujem poďakovanie tým, ktorí knihu pripravili do tlače: Petrovi Sokolovičovi, Eve Šichtovej, a last but not least Elene Šebovej, Jánovi Košiarovi a Politickým väzňom Zväzu protikomunistického odboja.

Emeritný arcibiskup Ján Sokol, prvý a jediný metropolita Slovenska, je príkladný duchovný pastier. Snúbi sa v ňom hlboká viera s úprimnou láskou k národu. Kiež jeho obetavý život pre dobrobyt slovenského národa, najmä pre slovenských katolíkov, je žiarivým príkladom hodným nasledovania.

JOZEF M. RYDLO
Bratislava, Primaciálny palác,
18. septembra 2020

TEODOR KRÍŽKA

Ján Mária Vianney

Nehodný som, a predsa vo mne ležíš,
hlboko v srdci, sväté meno Ježiš.
To tvoje svetlo svieti v mojom temne,
dlátom ma hľadáš v hriechu, ale jemne.

A neprestávaš, pokiaľ žijem, pokiaľ
ti verím, že si Boh, môj Pán, môj sochár.
Vkladáš mi samo nebo do dúhoviek,
z kameňa vo mne narodí sa človek.

Hovorila, že som šialenec, len blázon,
ja som však tvojím služobníkom, kňazom,
a život môj vždy radosť v bolesti je,
na moje slovo vstúpiš do Hostie.

A život môj je bolesť premenená,
tvoj svätý kríž ma berie na ramená.
Ty nesmierny si celý v kúsku chleba,
Telo a Krv, čo darovala seba.

Si nultý bod, čo pohlol dejinami,
si umučená spása medzi nami,
čo v kňazských prstoch ako slnko planie,
smrť, ktorá značí zmŕtvychvstanie.

Prichádzaš v prstoch, čo sú také ľudské,
len na dve slová v chlebe, v jeho hŕstke,
na tých pár hlások, ktoré si dal kňazom,
na tú moc, čo má pred svetom len blázon.

A zloba sveta srdce prebodne mu,
odpúšťať hriechy dáš mu nehodnému.
Bez teba cesta býva hrbol'atá,
zakrátko ľudí mení na zvieratá.

Nijaké dobro nerovná sa omši.
Nikdy nič väčšmi, Pane, neprial som si,
len bolesťou mať ruky rozopäté.
Plačem tu za vás, lebo neplačete.

Vo svätom mieri prichádzam dnes ku vám.
Na každom Božom slove, bratia, trvám.
Nik z Dobrej zvesti nesmie ubrať hlásku,
Boh Slovo je, čo zjavilo nám lásku.

Bez lásky by z nás nikto viny nezmyl,
bez lásky isto zanikol by vesmír.
Bez lásky nebolo by nič, čo trvá.
Viera a nádej! Lásky je však prvá!

Nehodný som, a predsa vo mne ležíš,
hlboko v srdci, sväté meno Ježiš.
To v mojom temne tvoje svetlo svieti,
za tvoje deti stále ďakuje ti,

vyprosuje im teba hodných kňazov,
pre kvety lásky nech sú hodnou vázou.
Verní aj v utrpení, keď sa práve blíži.
Mária a s ňou Ján. Boh zjavil spásu v kríži.

František Šubík (1903 – 1982) básnickým menom Andrej Žarnov, rodák z Kuklova, významný slovenský patológ, básnik, prekladateľ, člen lekárskej komisie vyšetrojúcej masaker v Katyni a napokon aj exulantský činiteľ, ktorý časť svojho pohnutého života prežil v emigrácii v USA, by svojim revolučným rebelantstvom mohol na prvý pohľad patriť medzi ľavicovo orientovanú slovenskú inteligenciu. I keď sa zvykne označovať za básnika revolty, o čom svedčia všetky jeho básnické zbierky (s výnimkou zbierky Mŕtvy, 1941 na počesť zosnulého syna Ivana) počnúc prvou zbierkou Stráž pri Morave, 1925, zhabanou československými úradmi a končiac zbierkou básní Presievať piesku, 1978, skutočná podstata hlboko sociálne a národne citiaceho Žarnova bola kresťanská. Žarnov

non grata pre tzv. ľudovodemokratický, neskôr komunistický režim obnoveného Československa. Jeho prvý pokus o útek do exilu v apríli 1945 v rámci evakuácie vládnych a iných činiteľov 1. SR do Horného Rakúska sa skončil neúspechom, keďže bol o štyri mesiace neskôr násilne repatriovaný spolu s rodinou do Československa, deportovaný najprv do Prahy, neskôr do väznice Krajského súdu v Bratislave. Vo väzbe Krajského súdu zotrval až do konca decembra 1947 a podľa vyjadrení povereníka a známeho komunistu Ladislava Novomeského, s ktorým sa Šubík osobne poznal, mu zaistovacia cela poskytovala ochranu pred svojvoľným počínaním sovietskej tajnej služby NKVD. Dňa 14. apríla 1947 bol podobne ako ostatní členovia jedného z najvyšších ústavných orgánov prvej

zoznamil ako zaistenec Krajského súdu, ako aj niektoré jeho súkromné listy dostatočne dokazujú jeho priam až bytostný odpor voči tejto zločineckej organizácii. Tlak Štátnej bezpečnosti voči jeho osobe po roku 1948 označil za neznesiteľný a v jednom z listov priateľovi v exile to vyjadril nasledovne: „No tlak, zvlášť ŠtB, tajnej polície, bol strašný. Ťažko si predstaviť bezcitnejších zloduchov na svete. Pred týmito som aj ja zdupkal za pomoci našich tajných organizácií.“ Dôvodom úteku bolo zjavne aj opätovné medializovanie Katyňského masakra západnými médiami, ktoré u Šubíka vyvolalo vážne obavy z perzekúcie zo strany komunistického režimu v Československu.

Šubíkov útek cez železnú oponu koncom apríla 1952 a jeho emigrácia do USA v auguste 1953 sú dostatočne

BEÁTA KATREBOVÁ BLEHOVÁ

Andrej Žarnov, jeho kresťanstvo a československá Štátna bezpečnosť

nikdy neskľzol do pochybných vôd socialistického revolucionára, i keď to jeho sociálne revolučné básne v mnohom naznačujú, pretože sa vyznačoval základnou kresťanskou čnosťou – pokorou pred Božím zákonom a Bohom samotným. Žarnov v básňach žaluje, ale nezúfa si a s pokorou prijíma svoj osud, bojuje za lepší svet, ale má to byť svet kresťanských hodnôt. Kresťanský svetonázor a jeho príslušnosť k Rímskokatolíckej cirkvi – povedané slovami literárneho vedca Júliusa Pašteku – boli onou usmerňujúcou pozitívnu silou, ktoré podmieňovali jeho pohľad na človeka, život, svet a premietali sa do jeho tvorby ako harmonizačný činiteľ. V neposlednom rade sú dôkazom kresťanského ukotvenia Žarnovove vynikajúce preklady. Keď sa po druhej svetovej vojne a nástupe červenej totality na Slovensku vedenie Spolku svätého Vojtecha rozhodlo zamerať sa na svetovú klasiku, Žarnov preložil Danteho prvú časť Božskej komédie Peklo, ktorá však pre zlovôľu komunistických vládcov vyjsť nespela (vyšla až v roku 1978 v exile). Kľúčovým k pochopeniu kresťanského postoja Žarnova je jeho rozhodnutie preložiť Väzenskú baladu z pera známeho anglického spisovateľa Oscara Wilda, o ktorom vieme, že pod vplyvom tridentskej svätej omše konvertoval na katolicizmus. Žarnov sa tejto úlohy chopil v exile niekedy v sedemdesiatych rokoch (preklad vyšiel v roku 1976) už ako zrelý bard predovšetkým pre evanjeliový pojem utrpenia a milosrdenstva obsiahnutý vo Väzenskej balade a po umeleckej stránke sa práve jeho preklad radí medzi jeden z najhodnotnejších.

Po prelomovom roku 1945 sa František Šubík alias Andrej Žarnov ako jeden z čelných predstaviteľov prvej Slovenskej republiky, stúpenec ľudáctva ako aj programu štátnej samostatnosti Slovenska, stal personou

Slovenskej republiky, Štátnej rady, obžalovaný z kolaborantstva, postavený pred retribučný súd a 27. novembra 1948 odsúdený Ľudovým súdom v Bratislave na pomerne mierny trest verejného pokarhania.

V hľadáči komunistickej Štátnej bezpečnosti sa ocitol bezprostredne po prepustení z väzby Krajského súdu koncom decembra 1947 a ŠtB spolu s československou rozviadkou za ním sledila minimálne do polovice šesťdesiatych rokov. Zlomovým bodom v Šubíkovom povojnovom živote, ktorý nepochybne súvisel aj s jeho rozhodnutím odísť definitívne do exilu, bola jednak príprava procesu proti tzv. slovenským buržoáznym nacionalistom, jednak opätovná medializácia masakru poľských dôstojníkov sovietskou NKVD v Katyňskom lese. Šubík sa ako člen Medzinárodnej lekárskej komisie koncom apríla 1942 zúčastnil vyšetrovania tohto zločinu, podpísal príslušný protokol a svoj podpis ani po skončení vojny nikdy neodvolal. Pod vplyvom silnejšieho tlaku zo strany ŠtB bol koncom januára 1951 zaregistrovaný vo zväzkoch ŠtB ako tajný spolupracovník pod krycím menom „HRAD“. Naverbovaný bol Krajskou správou ministerstva vnútra v Bratislave a v rámci tzv. úkolu mal podávať správy o členoch Slovenskej akadémie vied. Keďže príslušný zväzok bol v septembri 1961 skartovaný, o kvalite jeho spolupráce s ŠtB sa môžeme len dohadovať. Faktom je, že pristúpenie na spoluprácu s komunistickou Štátnou bezpečnosťou, ktoré bolo vynútené silným tlakom a vydiereňaním zo strany režimu, malo na vyhraneného antikomunistu Šubíka negatívny vplyv, ktorý sa prejavil mimoriadnym psychickým vypätím a zvýšenou konzumáciou alkoholu. Šubíkove neskoršie vyjadrenia v exile na margo komunistami ovládaného povojnového bezpečnostného aparátu, s ktorého vyšetrovacími metódami sa

zmapované, nebudeme im preto venovať bližšiu pozornosť. Už prvé mesiace jeho pobytu v emigrácii, ktoré prežil v Západnom Nemecku, dokazujú, že v exile nemienil byť len mužom literatúry, ale výsostne aj mužom politiky. Nadviazal kontakty na čelných predstaviteľov slovenskej exilnej organizácie Slovenská národná rada v zahraničí (SNRvZ), ktorá programovo bojovala za oslobodenie Slovenska spod komunizmu ako aj jeho štátnu nezávislosť. Odbočku SNRvZ pre Západné Nemecko viedol v tom období bývalý slovenský diplomat Matúš Černák, ktorý sa o dva roky neskôr stal obeťou atentátu československej rozviadky. Po príchode do Spojených štátov amerických Šubík kontaktoval niektorých exilných činiteľov a začal sa sporadicky zúčastňovať schôdzí Užšieho predsedníctva SNRvZ, ktoré sa zväčša konali v metropolách USA. Bol členom Politickej rady SNRvZ, ktorá bola reprezentatívnym orgánom a združovala približne 70 osôb. Zúčastnil sa tiež pohrebu predsedu SNRvZ, historika Františka Hrušovského v septembri 1956, kde mal prejav a v tejto súvislosti presadzoval bývalého správcu Matice slovenskej a spisovateľa Jozefa Cígra Hronského do funkcie predsedu SNRvZ, ktorým sa napokon aj stal. Treba len poznamenať, že tieto okolnosti neušli československej rozviadke, ktorej chápadlá v podobe rezidentúr v New Yorku a vo Washingtone siahali aj ponad Atlantický oceán.

Doteraz nie je celkom vyjasnené, na základe akých rozhodovacích procesov dospela I. Správa ministerstva vnútra v Prahe (rozviadka) niekedy začiatkom roka 1955 k záveru, že kontaktovanie Šubíka v USA by mohlo viesť k obnoveniu spolupráce so Štátnou bezpečnosťou. Išlo nepochybne o pokus, ktorý ale v konečnom dôsledku nebol úspešný. Úlohou zistiť Šubíkovu adresu a nadviazať s ním o-

sobný kontakt bola poverená rezidentúra Hlavnej správy rozviedky v New Yorku, ktorá bola súčasťou Stálej misie ČSR pri Organizácii Spojených Národov, čo znamená, že patrila medzi tzv. legálne rezidentúry. Postup pri nadviazaní kontaktu mal byť nasledovný: po zistení adresy Šubíka mu mal byť zaslaný fingovaný dopis Povereníctva SNR pre kultúru s oznamom, že vydavateľstvo Tatran chystá vydať preklady básní Žarnova z poľštiny a potrebovalo by k tomu vyjadrenie básnika-prekladateľa, ktorého by cez vyslaného pracovníka osobne kontaktovalo. Po zaslaní fingovaného dopisu mal referent rezidentúry dohodnúť so Šubikom osobné stretnutie.

K osobnému kontaktu v réžii československej rozviedky došlo medzi Šubikom a rozviedčikom s krycím menom „Soukal“, za ktorým sa skrýval poručík Josef Svoboda, zástupca náčelníka rezidentúry v New Yorku. So Šubikom sa celkovo stretol trikrát: 31. mája, 28. júna a 7. septembra 1956, pričom hlavným cieľom a zmyslom schôdzok bolo získanie prominentného exulanta k spolupráci. Prvé stretnutie sa uskutočnilo na Šubíkovom pracovisku štátnej nemocnice v Crownsville. Poručík Sedláček sa Šubíkovi predstavil ako zamestnanec československého zastupiteľského úradu a ako dôvod stretnutia uviedol záujem o literárnu a vedeckú činnosť. Po zoznámení rozhovor prebiehal v slovenčine na lavičke v záhrade nemocnice. Podľa správy rozviedčika hneď v úvode rozhovoru dal Šubík jasne najavo, že sa s fingovaným zamestnancom československého

veľvyslanectva rozpráva z dôvodu slušnosti a naznačil mu, že snahy o nadviazanie spolupráce sú zbytočné, pretože on je vyhraneným antikomunistom, jeho básnická tvorba je písaná v antikomunistickom duchu a záujem režimu o jeho lekársko-vedeckú činnosť nemohol brať vážne. V rozhovore sa pertraktovali témy ako vývoj na Slovensku po roku 1945 s niektorými negatívnymi javmi, účasť Šubíka na vyšetrovaní lekárskej komisie v Katynskom lese, Šubíkov postoj k novému režimu na Slovensku po roku 1945. Šubík sa ďalej rozpravil o jeho situácii v USA, o ťažkostiach, ktorým musel čeliť po príchode do USA, pretože mal byť kvôli účasti v lekárskej komisii v Katyni vyšetrovaný Kongresom USA, o nespokojnosti v jeho novej práci, o celkovej materialistickej ideológii v USA, podľa ktorej medicína ako vedná disciplína neslúžila ľudskému zdraviu, ale fungovala ako „kšeft“. Šubík sa následne vyjadroval ku krajským spolkom v USA, k situácii v Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, k otázke štátnej samostatnosti Slovenska a mimoriadne kriticky sa vyjadril aj na margo vysielania Rádia Slobodná Európa. Rozhovor bol ukončený tým, že Šubík vyjadril ochotu o ďalšie stretnutie.

Je nanajvýš zaujímavé, ako rozviedka kontakt hodnotila a ako si predstavovala pôsobenie Žarnova v jej intenciách. Predpokladalo sa totiž, že Žarnov, ktorý mal ako predseda Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, založeného v roku 1956, vysoký morálny kredit, mohol v rámci organizácie pôsobiť zmierlivo na roz-

pory medzi slovenskými exilnými organizáciami a v tomto zmysle by mohol prispieť k zjednoteniu. Pre komunistický režim predstavovalo zjednotenie politického exilu bojujúceho za štátnu samostatnosť Slovenska „nebezpečnú tendenciu“. Predstavitelia tzv. štátoprávneho exilu boli od začiatku v spisoch ŠtB vedení ako „slovenští separatisté“ a hlavnou úlohou štátnej bezpečnosti bolo eliminovať ich činnosť. Od Šubíka sa ďalej očakávalo, že Spolok slovenských spisovateľov povedie v apolitickom duchu tak, aby nepôsobil proti Československu, dokonca sa navrhovalo, aby sa odpolitizovaním Spolok stal akousi odbočkou komunistického Zväzu československých spisovateľov v zahraničí! Andrej Žarnov nikdy neplánoval viesť spolok v apolitickom duchu, i keď bol striktným zástancom nadstraníckosti v kultúrnom a literárnom živote Slovákov v zahraničí. Nadstraníckosť však neznamena apolitickosť v tom zmysle, aby sa spolok nehlásil k programu štátnej suverenity Slovenska.

Pokus o „naverbovanie“ Šubíka sa skončil veľmi rýchlo. Šubík, ktorý nikdy nemal v úmysle spolupracovať s komunistickým režimom, kontaktovanie oznámil niektorým priateľom v emigrácii, správa všeobecného obsahu sa následne objavila v tlačovom orgáne SNRvZ, čo vedenie newyorskej rezidentúry označilo za nebezpečné. Obavy z nahlásenia aktivít československej rozviedky na území USA americkej polícii FBI boli vyhodnotené ako opodstatnené a náčelník rezidentúry navrhol prípad uzavrieť, čo sa aj stalo.

Kalendáre o prvej SR (1939 – 1945)

Občianske združenie Múzeum ozbrojených zložiek SR 1939 – 1945 tak ako po minulé roky aj tentoraz vydalo obrazové kalendáre, a to ako stolový (farebný), tak aj nástenný (čb).

Tematicky sú oba zamerané na 80. výročie tretieho roku Slovenskej republiky – 1941.

Obrazy a texty sa snažia pokryť dôležité udalosti a tendencie tretieho roku SR, ktorý sa niesol v znamení vypuknutia svetovej vojny, ale súčasne aj v znamení budovania rozvoja prvého moderného štátu Slovákov v dejinách.

Dajú sa zakúpiť v kníhkupectve Svojet' (Liga Pasáž, Dunajská ulica 18, Bratislava) alebo u vydavateľa (Javorová 32, Partizánske). Prípadne objednať mailom v predajni kniha.svojet@gmail.com, tel. číslo 0903 946718 alebo u vydavateľa ozoz1939.1945@gmail.com

Slovenská republika 1941 – 2021

Slnečný Deň Močarian 2020 a spomienka na Gorazda Zvonického

Slnečnými lúčmi zaliate malé, ale krásne upravené námestie vívalo v nedeľu 2. augusta 2020 prvých návštevníkov, ktorí prichádzali okolo 9. hodiny do kostola svätého Gorazda a spoločníkov. Nádherný hlas Moniky Kandráčovej už na úvod potešil srdcia veriacich a potom nasledovala prezentácia fotografií i videí – 20 rokov života nášho kostola so sprievodným slovom Štefanie Sabolovej.

O 10. hodine začala slávnostná svätá omša požehnaním vitráží od autora a zhotoviteľa Jána Kováča a nového zvona.

Direktor saleziánov privítal hlavného celebranta don Štefana Turanského bývalého žiaka o. Šándora, nášho rodáka kanonika Tibora Zavadského, o. Jána Ďačka SJ, zástupcov mesta - našich poslancov Eriku Šimkovú a Mariána Sabovčíka, Michala Kaňu tiež bývalého žiaka o. Šándora i ďalších pozvaných hostí.

Deň Močarian pokračoval kultúrnym programom o 16. hodine na malej tribúne pri Kultúrnom dome. Predsedníčka OZ Močarany Anna Kostovčíková privítala vzácných hostí primátora mesta Viliama Zahorčáka, riaditeľku DMS Karin Obšatníkovú, našich poslancov, bývalých žiakov Gorazda Zvonického,

jeho rodinných príslušníkov i všetkých rodákov.

Gorazdov večer sa niesol v komornej rodinnej atmosfére.

Pásmo hovoreného slova, básní i piesni v réžii Štefanie Sabolovej predniesli zaniatení členovia Gorazdovej rodiny, aby sme si uctili pamiatku nášho vzácného rodáka básnika i kňaza Gorazda Zvonického. Účastníkov pozdravil pán primátor, so svojimi spomienkami na svojho profesora prišli bývalí žiaci don Šándora.

Program oživilí svojimi piesňami o kráse Zemplína aj členovia speváckej skupiny Močaranka.

Záverečná milá bodka bolo úžasné vystúpenie Dašky Kostovčík v hudobnom doprovide manžela. Významie lásky k rodnej hrude nás povzbudilo k hrdosti na našich rodákov.

Spracovala: KOSTOVČIKOVÁ

Katolícka cirkev na Slovensku si v roku 2020 pripomína viaceré významné okružie jubileá. V apríli uplynulo 30 rokov od prvej cesty pápeža sv. Jána Pavla II. na Slovensko a v decembri uplynie 100 rokov od vymenovania prvých slovenských biskupov pápežom Benediktom XV. V septembri slovenskí katolíci oslávili 150. výročie vzniku svojej najstaršej a najväčšej vydavateľskej ustanovizne, Spolku sv. Vojtecha (SSV).

S myšlienkou „obnovenia Slovenského učeného tovaríšstva“ prišiel v polovici 19. storočia katolícky kňaz Andrej Ľudovít Radlinský (1817 – 1879), ktorý hodlal založiť pre Slovákov samostatný cirkevno-literárny spolok. Jeho návrh sa stretol s veľkým ohlasom. Sám o tom napísal: „Sotva som o tom pustil chýr do verejnosti, tento môj hlas stal sa heslom celého národa. Myšlienka moja stala sa myšlienkou celého národa. Ona prebudila ospalých, obrátila odrodilých, oduševnila horlivých, stvorila mecenov a dobrodincov...“

Nový spolok sa k slovu hlásil už v roku 1857, kedy dočasný výbor schválil jeho prvé stanovky, ktoré aj boli predložené na schválenie cisársko-kráľovskému guberniu a ostrihomskému prímarsovi. Keďže spolok mal pestovať a prehľbovať náboženskú, národnú a kultúrnu identitu slovenského národa v Uhorsku, jeho zakladatelia veľmi rýchlo narazili na tuhý odpor zo strany vtedajšej vlády, v ktorej záujme nebolo upevňovať mravy a národné ctenie Slovákov, ale utopiť ich individualitu v jednotnom „uhorskom národe.“

Spolok sv. Vojtecha sa kreoval v časoch, kedy „maďarské protislovenské vplyvy boli príliš mocné“ (Žiška, 1946) a preto nebolo veľkým prekvapením, keď vláda i cirkevná vrchnosť odmietli potvrdiť stanovky spolku, ktorý mal byť pôvodne pomenovaný po slovenských vierozvestoch sv. Cyrilovi a Metodovi, no Radlinský sa tohto úmyslu musel v záujme neskoršieho povolenia spolku napokon vzdať. Stanovky potvrdil až uhorský prímars Ján Šimor. Následne ich potvrdila aj vláda a tak bolo na 14. septembra 1870 do Trnavy zvolané ustanovujúce valné zhromaždenie. Prvým správcom Spolku sv. Vojtecha sa stal Juraj Slota, ktorý vytýčil jeho základný vydavateľský program – vydávať Sväté písmo, životopisy svätých, slovenský kancionál a školské učebnice.

Spolok sv. Vojtecha musel zápasit s mnohými ťažkosťami, ktoré hatili jeho činnosť a neraz ohrozovali aj jeho samotné jestvovanie. Pre ilustráciu vtedajšej nepriateľskej atmosféry voči SSV nám môže poslúžiť jeho druhé valné zhromaždenie v Nitre, ktoré odrodilí úradníci a vojenski dôstojníci za pomoci najatých šovinistov rozbili a kameňmi napadli jeho účastníkov. Jeden z kameňov preletel ponad hlavu aj Radlinskému (na pamiatku bol potom uložený do múzea SSV). Podobne napadli a rozbili aj valné zhromaždenie v roku 1913. Vláda vydávala po slovensky písané protislovenské noviny a kalendáre a rozdávala ich Slovákom, aby nevstupovali do SSV a nekupovali jeho vydania. Maďarské noviny označili predstaviteľov Spolku za nepriateľov štátu, ktorých treba ako nebezpečných panslávov pozatvárať. Rozvoj SSV však brzdila aj zlá hospodárska situácia či ľahostajnosť a nejednotnosť inteligencie.

Treba zdôrazniť, že po násilnom zatvorení Matice slovenskej bol jedi-

nou slovenskou ustanovizňou, ktorá udržiavala národné povedomie a významne sa zaslúžila o šírenie spisovnej slovenčiny (podielové knihy, časopisy, učebnice). Málo sa vyzdvihuje aj obeťavá a nevďačná práca Spolkových jednatel'ov (dnes sú to vedúci miestnych skupín SSV), ktorí chodili z domu do domu, rozdávali podielové knihy a získavali nových členov. Božia prozreteľnosť dopriala Spolku štedrých mecenov, bez ktorých by jeho existencia nebola mysliteľná, keďže uhorská vláda ho nepodporovala a najradšej by ho rozpustila, podobne ako Maticu slovenskú, ale „bála sa poštváť tisíce ľudu takýmto brutálnym zása-

hom, preto, hoci nerada, predsa ho trpela.“ (Čársky, 1944).

Po zániku monarchie a vzniku česko-slovenského štátu sa očakávali radikálne zmeny nielen v politickom, ale aj kultúrnom živote. Spolok sv. Vojtecha prežíval v týchto zlomových časoch ťažkú krízu. Navyše v roku 1919 zomrel správca Martin Kollár, ktorý ho viedol takmer dve desaťročia a vysoko pozdvihol nielen jeho vydavateľskú, ale i organizačnú prácu. Vyčerpaný neustálym politickým prenasledovaním a ťažkými vojnovými rokmi stál na pokraji definitívneho zániku, od ktorého ho zachránila hŕstka verných kultúrnych pracovníkov. Sotva si dnes vieme predstaviť, akú trpkosť a bôľ museli pociťovať, keď neraz aj z katolíckeho prostredia bolo počuť hlasy, že Spolok sv. Vojtecha splnil svoje dejinné poslanie a v nových pomeroch po „národnom oslobodení“ už viac nie je potrebný. Táto obrovská nevďačnosť a nezáujem zo strany nemalaj časti inteligencie pretrvávala aj v nasledujúcich desaťročiach.

Činnosť Spolku sa nestretla s porozumením ani zo strany novej vládnej garnitúry, ktorá naň hľadala ako na spiatočnický a národ ohlupujúci starožitný krám, hoci v prvých mesiacoch po prevrate „bol považovaný za dobrý, lebo jeho po celom Slovensku rozsiati jednatelia sa za prevrat oduševňovali a dobré boli aj Spolkom vydané učebnice, aby ich nová vláda po školách rozdávala, predsa po uplynutí revolučného nadšenia bol náš Spolok podceňovaný, posmeškován a jeho knihy vyhlásené českými redaktorikmi za národ ohlupujúce.“ (Pútnik, 1940). Spolok musel čeliť novým závažným výzvam a tvrdo sa prebijať v rozbúrenom spoločenskom živote, ktorý bol po prevrate zasiahnutý vlnou protikatolíckeho ťaženia a morálnym úpadkom: „Katolícka kultúra slovenská, ukazujúca sa najmä v ľudovýchove, bola trňom v očiach českého pokrokárstva. A slovenský kňaz, ktorý sa pri prevrate na veľa miestach exponoval za nový štát, tíšil vojnu rozbúrené obecenstvo a zakladal Slovenské Národné Rady, bol úmyselne odstráňovaný z verejného života slovenského. Márne boli zásluhy katolíkov či v légiách, či pred prevratom, neuznávali sa preto, lebo katolíci sú klerikáli a tak musia byť vraj nepriateľmi nového štátu.“

Týmto slovami opísal vtedajšiu situáciu mladý kňaz nitrianskej

diecézy Ján Pöstényi, ktorého v roku 1920 zvolili za nového správcu SSV. Predsedom sa stal Andrej Hlinka a podpredsedom Karol Nečesálek, farár v Borskom Svätom Mikuláši. Táto voľba vošla do dejín SSV ako prelomová. V priebehu niekoľkých mesiacov sa novej správe podarilo riadne obnoviť činnosť Spolku, nadviazať kontakty so Slovákami v zahraničí a zapojiť do nábožensko-kultúrnych aktivít mladú generáciu spisovateľ'ov, umelcov a vedecké kapacity.

V rokoch 1923, 1926 a 1937 vyslal Spolok svoje delegácie medzi Slovákov v Amerike. Ich výsledok sa pozitívne prejavil aj na mohutnom

Spolku, kde neraz aj vystupovali s prihovormi.

Na tomto mieste hodno odcitovať úryvok z reči prezidenta Tisu, ktorú povedal v roku 1940 na oslavách 70. výročia vzniku SSV v Trnave. Prezráda nám, ako hlava štátu vnímala poslanie a dejinný význam tejto ustanovizne: „Spolok sv. Vojtecha je ústrednou bankou sprostredkovania večných hodnôt pre časové potreby slovenského národa v každej dobe. Toto zameranie Spolku sv. Vojtecha zabránilo tomu, aby sa nezaplietol do spleti každodennej menlivej politiky, ale bol vždy reprezentantom večných, od konjunktúry nezávislých

mu Spolok naďalej získaval nových členov a neustále rozširoval svoje pôsobenie, takže po definitívnom prevzatí moci komunistami vo februári 1948 združoval 200 000 členov.

Spolok sa ocitol pod „národnou správou“ bývalého správcu SSV v Maďarsku Alexandra Horáka, ktorý úzko spolupracoval s režimom (v júli 1948 ho rožňavský biskup suspendoval kvôli kánonickej neposlušnosti, čo však nerespektoval a naďalej sa angažoval v politickom živote). V rokoch 1950 – 1968 zastával aj funkciu predsedu Spolku. Vydavateľská činnosť samusela zredukovať na úplné minimum. Pre porovnanie – kým v roku 1948 ešte vyšlo 98 titulov kníh, v roku 1955 vydal Spolok už len 8 titulov, vrátane Pútnika svätovojtešského. V roku 1953 bola rozpustená členská základňa, ktorá dosiahla 250 000 členov. Spolok sa viac nesmel angažovať vo vedeckých a vzdelávacích aktivitách, no k jeho úplnému zrušeniu nedošlo (kým do roku 1918 mal byť dôkazom národnej slobody v monarchii, po roku 1948 mala byť jeho existencia dôkazom náboženskej slobody v komunistickom Československu). Z mohutnej a najvplyvnejšej slovenskej katolíckej ustanovizne tak zostali len „slabučké konáriky, ktoré komunistický režim starostlivo orezával, aby sa nerozrástli.“ (slovenskí biskupi vo svojom ohlase k 125. výročiu SSV v roku 1995).

Spolkový život sa čiastočne podarilo obnoviť počas politického „odmäku“ v 60. rokoch. Predsedom sa stal trnavský biskup Ambróz Lazík a do práce sa výraznejšie zapájal aj bývalý správca Ján Pöstényi. Spolok vydával v tomto období okrem kalendára najmä modlitebné a liturgické knihy, spevníky, katechizmy a skriptá pre bhoslovcov. Jeho predchádzajúci vydavateľský program do určitej miery nahrádzal Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme (SÚSCM), ktorý „nasycoval duchovný hlad našich veriacich, čím zastupoval aj paralyzovaný Spolok sv. Vojtecha.“ (list účastníkov valného zhromaždenia z roku 1995, adresovaný riaditeľovi SÚSCM). Jeho vydania sa rozširovali po Slovensku vďaka podzemnej Cirkvi, ktorej predstavitelia sa angažovali aj pri vydávaní samizdatových časopisov.

Činnosť Spolku sa naplno mohla obnoviť až po páde komunistického režimu. Už v januári 1990 arcibiskup Ján Sokol menoval dočasný výbor SSV. V tom istom roku bolza riaditeľa zvolený Anton Adamkovič, vtedajší správca farnosti v Dol'anoch. Predsedom sa stal biskup Dominik Hrušovský a podpredsedom historik Hadrián Radváni. Pre zaujímavosť možno uviesť, že biskup D. Hrušovský ešte ako študent na gymnáziu v Šuranoch pomáhal zakladať samostatný Spolok sv. Vojtecha v Maďarsku v roku 1941 a rozširovať jeho členskú základňu. Napriek pomerne rýchlemu oživeniu Spolkového života sa dodnes nepodarilo prekonať rozmach SSV z čias prvej Slovenskej republiky, či už ide o získavanie nových členov, organizáciu kultúrno-spoločenských podujatí a celkový zástoj v živote slovenských katolíkov. V súčasnosti združuje okolo 82 000 členov (tento počet dosiahol už v roku 1930) a svoje vydania ponúka v 23 predajniach po celom Slovensku. Aj po dlhých desaťročiach zostáva najväčším slovenským kresťanským vydavateľstvom a zároveň najdlhšie nepretržite pôsobiacim spolkom.

FRANTIŠEK SKOJAJS

150 rokov svätovojtešského hnutia

vzraste členskej základne v zahraničí. Krajania darovali vojnu zdedicovanému Spolku značné finančné prostriedky na vybudovanie tlačiarne, na zriadenie knižárne a kníhkupectva. Správca Pöstényi neskôr konštatoval, že nebyť ich pomoci, zo Spolku by sa nikdy nestal „kultúrny ústav takých rozmerov, v akých je dnes, lebo na obeťavosť a porozumenie v poprevratových časoch Spolok doma nemohol počítať.“ (Katolícke Slovensko, 1933).

Obnovilo sa aj vydávanie katolíckych časopisov a zakladali sa nové. Už v roku 1923 začal opätovne vychádzať ľudový obrázkový mesačník Pútnik, pre kňazov Duchovný pastier, pre inteligenciu Kultúra a pre mládež Plameň. Spolok naďalej produkoval školské učebnice, podielové knihy, modlitebníky, divadelné hry, príručky a populárno-zábavnú literatúru. Vychádzali aj reprezentačné a monumentálne diela ako Katolícke Slovensko (1933) či Jednotný katolícky spevník (1937). V roku 1926 bol dokončený preklad celého Svätého písma.

Hoci Spolok sv. Vojtecha vznikol predovšetkým za účelom vzdelávania pospolitého ľudu, nezabúdala ani na inteligenciu a vedeckú činnosť. V roku 1930 sa utvoril pri Spolku Literárno-vedecký odbor, združujúci katolíckych spisovateľ'ov. Odbor mal prezentovať katolícku literatúru, posilňovať národné povedomie, vychovávať mladú inteligenciu a starať sa o čistotu slovenčiny. Za účelom ochrany duchovného a kultúrneho dedičstva vznikla v roku 1934 na pôde Spolku aj Muzeálna spoločnosť Františka Richarda Osvalda, ktorá si vzala za cieľ zbierať historické, archeologické, národopisné a prírodopisné pamiatky. Správu zbierok mal v rukách Anton Augustín Baník.

Najväčšieho rozkvetu sa Spolok sv. Vojtecha dočkal počas existencie prvej Slovenskej republiky (1939 – 1945). Po prvýkrát v dejinách sa tešil podpore najvyšších štátnych predstaviteľ'ov, ktorí poznali a vedeli oceniť jeho neodškriepiteľné zásluhy na duchovnom i kultúrnom povznesení slovenského národa. Viacerí z nich pôsobili aj v jeho výbore. Prezident SR Jozef Tiso patril k dlhoročným členom SSV a pôsobil aj v jeho štruktúrach. V rokoch 1921 – 1945 bol členom výboru a v rokoch 1921 – 1940 členom dozorného výboru (kontroloval účty, majetok a hospodárenie Spolku). Prezident a ministri sa zúčastňovali valných zhromaždení

hodnôt. Toto jeho zameranie pri všetkom tradicionalizme a konzervativizme s ním spojenom zabránilo mu, aby sa nestaval do pózy povýšeného mravokárcu, ktorý stojí stranou a ďaleko od každodenného života, lebo aktívne vždy prinášal potrebám času primerané hodnoty do života národa. Ako sa držal slova Pána, že nielen z chleba žije človek, ale i z každého slova, ktoré z úst Božích pochádza, preto sa venoval potrebám hmotným a časným slovenského človeka niemenej ako jeho duchovným zámerom, tak s rovnakou svedomitou premieňal večné zásady na drobné smernice pre každodenný život a jeho hmotné a duchovné potreby. Nezabudol vyzdvihnúť ani horlivosť predstaviteľ'ov SSV za slovenčinu a slovenskú kultúru.

Rozmach Spolku sa prejavil masívnym rozšírením členskej základne – každý rok sa hlásilo v priemere 8 000 nových členov. V roku 1945 ich združoval 150 000. Vydal okolo 500 titulov kníh, založil viaceré kníhkupectvá a papiernictvá (Prešov, Budapešť, Košice, Bratislava, Nové Zámky). Usporiadal stovky duchovných a osvetových podujatí (prednášky, výstavy, pomníkové akcie). Naplno sa rozvinula aj spolupráca s inteligenciou, keď v roku 1940 vznikla na jeho pôde Slovenská katolícka akadémia. V roku 1941 sa v Maďarsku konštituoval samostatný Spolok sv. Vojtecha so sídlom v Budapešti. Napriek nepriajným pomeroch dokázal vyvíjať pozoruhodné aktivity a posilňovať duchovnú a národnú identitu tamojších Slovákov.

Obnovením Československa v roku 1945 bol tento pozitívny rozvoj výrazne pribrzdený a neskôr celkom zastavený. Povereníctvo SNR pre školstvo a osvetu pod vedením Ladislava Novomeského už v júni 1945 protiprávne odstavilo z funkcie doživotne zvoleného správcu Jána Pöstényiho a dosadilo do Spolku správnu komisiu, ktorej členmi sa stali aj tzv. pokrokoví kňazi (Jozef Straka, Jozef Fiala, Vincent Šinkovič), horlivo spolupracujúci s komunistami. Vedenie Spolku sa dostalo do rúk ľudí „pochybných charakterových a morálnych vlastností.“ (Vnuk, 1995). Nakladateľská činnosť sa takmer zastavila, niekoľko mesiacov nemohla vychádzať nijaká katolícka tlač. Už v roku 1945 boli zo škôl vyhadzované Spolkové učebnice. Napriek týmto zásahom ľudovodemokratického reži-

Vyhodnotenie XXII. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže
**O CENU
 SLOVENSKEHO
 UČENÉHO TOVARIŠTVA
 2019/2020**

Najprv trochu faktografie. Do XXII. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže O CENU SUT 2019/2020 sa zapojilo 64 autorov, viacerí poslali aj poéziu, aj prózu, doteraz najskromnejší počet.

1. kategória poézia – 16 súťažiacich,

1. kategória próza – 5 súťažiacich,

2. kategória poézia – 6 súťažiacich,

2. kategória próza – 3 súťažiaci,

3. kategória poézia – 17 súťažiacich,

3. kategória próza – 15 súťažiacich.

V tomto roku bolo zloženie odbornej poroty nasledovné:

Peter Tollarovič,
 Pavol Tomašovič,
 Gabriela Spustová.

HODNOTENIE POROTY:

PRVÁ KATEGÓRIA
 PRÓZA

(ŽIACIA ŠTUDENTI
 DO 15 ROKOV)

1. MIESTO *Lenka Hučeková*, Šaľa
Lud mój

Za nápaditú obraznosť, jadrné a estetické spracovanie textu, ktorý si požíchal orla z Chalupkovej básne, aby pozoroval život slovenského ľudu. Zachytáva na malej ploche celú škálu ľudských osudov. Básnické prostriedky v texte naznačujú báseň v próze.

2. MIESTO *Linda Lednická*, Domaniža
Farby života

Za netradičnú kompozíciu a zaujímavé spracovanie črt zo života Milana (Rastislava Štefánika). Tri črty zo života „nášho Milanka“ akoby okom kamery inokedy pomocou personálneho rozprávača a listu priateľa Vavra zachytáva jeho detstvo, dobrodružstvo ďalekých krajín, lásku i mohyly...

3. MIESTO *Kevin Vyřavec*, Svidník
Ona, Život pod psa

Za dva súčasné, veku autora prímerné, uveriteľné texty. Prvý odrzkadľuje city dospelujúceho chlapca a nespelené prebúdžanie sa lásky. Druhý, netradične a citlivo spracovaný text v príbehu chlapca na úteku z detského domova premýšľa o hodnote rodiny, priateľstva a lásky.

ČESTNÉ UZNANIE *Hana Vorobelová*, Prešov

Zákutia

Z dvoch zaslaných textov oceňujeme príbeh Zákutia za zaujímavé spracovanie témy priateľstva ako zdroja radosti a šťastia v živote mladého človeka, cez fantazijný až rozprávkový príbeh Hany a jej zostrojeného priateľa Fajva.

DRUHÁ KATEGÓRIA
 PRÓZA

(OD 16 DO 30 ROKOV)

ČESTNÉ UZNANIE *Karin Chrválová*, Trnava

Nezvratná prchavosť múzy

Za citlivé spracovanie rôznorodého až rozporuplného vnímania intimitnosti z pohľadu ženy a z pohľadu pragmatického prístupu muža, umelca.

ČESTNÉ UZNANIE *Michaela Veselská*, Trnava

Trapas

Za tvorivé a podnetné spracovanie

vnútorných pocitov a trápnych situácií z pohľadu človeka odkázaného na pomoc bariel.

TRETIA KATEGÓRIA
 PRÓZA

(OD 31 ROKOV VYŠŠIE)

1. MIESTO *Janka Šipláková*, Drienovec

Holá pravda

Za tvorivé spracovanie rozporuplnosti ľudských predstáv a túžob s realitou, za detailné zachytenie vnútorného napätia pri akceptovaní vlastných limitov, ako aj za dôraz na neadekvátnosť posudzovania na základe prvého videnia či nedostatku informácií a chýbajúceho kontextu.

2. MIESTO *Jana Judinyová*, Trnava
Ronava

Za kompozičné stvárnenie príbehu lásky, nerozvážnosti, nerozhodnosti a túžby po slobode, ako aj za tvorivú sadenie príbehu do dávnych čias Trnavy.

3. MIESTO *Anna Jónasová*, Galanta
Okmas a Ohej Ánduč Čer Génius

Za dva texty venované deťom, ktoré svojou vtipnosťou i poučnosťou majú vysoký potenciál zaujať ako aj rozvinúť lásku k čítaniu u mladej generácii.

PRVÁ KATEGÓRIA POÉZIA
 (ŽIACIA ŠTUDENTI
 DO 15 ROKOV)

1. MIESTO *Dominik Bartonik*, Blatnice pod sv. Antonínkem, ČR

Jarná modlitba, Jar, Jeseň podľa Válka, Zima

Za básnické pochútky a objavnú hru metaforicnosť, vnútorný rým a ďalšie básnické prostriedky v súhre s autentickou myšlienkou lyrického hrdinu. V básni Jarná modlitba lyrický hrdina „smelo volá jar“ manesovým zvonom. Jeseň podľa Válka „Dominko“ definuje ako „smutnú odmocninu z vtákov“. V básni Zima ponúka čitateľovi obraz „z potulného repertoára zimnej bizarej nálady“...

2. MIESTO *Justina Kapcalová*, Svidník

XXXXXXXX, XXX, Vyznanie, Domov

Za dve básne bez názvu s nadrealistickým podtónom, za zachytenie rozporu a napätia medzi životom a smrťou v dedičskej básni Vyznanie a filozofickú metaforicnosť v súboji medzi vonkajškom a vnútornou hodnotou v básni Domov.

3. MIESTO *Anetta Sadivová*, Svidník
Neberte mi hviezdy, Čierna slza

Za autentické stvárnenie dôležitých otázok a prežívania dospelujúceho dievčaťa. Apel na detstvo plné smiechu, fantázie, voľnosti, no i protest proti násilniu na deťoch a znázornenie návalu citov, ktoré poeticky vyjadruje hromadením výrazov blízkeho významu a ich gradáciou.

ČESTNÉ UZNANIE *Kristínka Čičillová*, Bratislava

Básnička o borovici

Oceňujeme sedemročnú malú poetku za básničku o semiačku, ktorá narastie veľké ako dom a schová veвериčku. Kristínka má už v tomto veku zmysel pre príbeh a rytmus v básni.

DRUHÁ KATEGÓRIA POÉZIA
 (OD 16 DO 30 ROKOV)

1. MIESTO *neudelené*

2. MIESTO *Valéria Endreszová*

Básnický minimalizmus v jazyku súčasnej generácie. Odvážny, prísny, avšak poetický jazyk bez ošúchaného výrazu.

3. MIESTO *Lenka Kóňová*

Moderná prírodná lyrika a originálna obraznosť v prevedení na spôsob básnického pásma.

TRETIA KATEGÓRIA POÉZIA
 (OD 31 ROKOV VYŠŠIE)

1. MIESTO *Lucia Hajduková* (Hľadať, Meaculpa – najlepšie básne)

Objavná metafora, presný verš a vyčibrená básnická technika v kombinácii s intímnu ženskou lyrikou.

2. MIESTO *Zdeněk Hledač*

Ozvena českého poetizmu s využitím hravosti a pestrosti jazyka. Za nápadité a originálne rýmy a dôvtipnezakomponované frazémy v rámci veršov.

3. MIESTO *JUDITA ŽURČOVÁ, ANNA LAŽOVÁ, EDITA STRIEŽENCOVÁ, PETER HOTRA, MICHAL SCHMIDT*

Za trvalú a systematickú vlastnú básnickú tvorbu, kultivovanú a v kontexte svojej tvorby originálny básnický výraz.

Na záver malá úvaha. Minulý rok sme si vydaním publikácie KEĎ JE SLOVO ZLATOM pripomenuli 30. výročie založenia Literárneho klubu BERNOLÁK (LKB) pri Dome kultúry (vtedy pri ŽOS) Trnava. Bol to práve LKB, ktorý pri Dome kultúry inicioval a 5 rokov realizoval celoslovenskú literárnu súťaž O CENU SUT (Teodor Križka bol predsedom poroty).

V roku 2002/2003 pri 210. výročí vzniku Slovenského učeného tovarišstva náš Miestny odbor Matice slovenskej (MO MS) Trnava pri KJF v Trnave LKB oživil a súťaž realizoval. Teda ďalších 17 rokov, preto má tohoročná súťaž prívlastok XXII. ročník.

V roku 2009 vyhlásila Knižnica Juraja Fándlyho (KJF) ďalšiu celoslovenskú literárnu súťaž s názvom LITERÁRNY SALÓN (LS), ktorý vyhlasuje dvojročne. V roku 2019 sa menilo vedenie knižnice, preto ďalší 6. ročník bol vyhlásený až v tomto roku 2020. Na LS sa prihlásilo 46 autorov.

Kvôli pandémie boli všetky finančné dotácie či už Mesta Trnava, alebo Trnavského samosprávneho kraja (TTSK) odvolané, teda ani náš MO MS nezískal finančný príspevok na realizovanie súťaže. Nevieme, ako to bude o rok.

S novým vedením TTSK a KJF sme sa dohodli, že by „v budúcnosti bolo vhodné spojiť matičnú literárnu súťaž so súťažou, ktorú vyhlasuje KJF, do jednej. Určite by to prinieslo zvýšenie záujmu účastníkov, zvýšenie renomé súťaže a v neposlednom rade aj zefektívnenie práce (toľko citácia z listu J. Viskupiča, župana)“.

Bola by som vďačná, keby názov súťaže LITERÁRNY SALÓN O CENU SLOVENSKEHO UČENÉHO TOVARIŠTVA vyjadroval ich spojenie.

ADRIENA HORVÁTHOVÁ

Predsedička

MO Matice slovenskej v Trnave

Zo skicára Andreja Mišanka

Aby všetci jedno boli

K 70. výročiu likvidácie

Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi (3. časť)

Likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v západných oblastiach ZSSR, a následne v strednej a juhovýchodnej Európe, bola súčasťou dlhodobého pripravovaného plánu súvisiacich s nastoňovaním sovietskych režimov na územiach obsadených Červenou armádou. Konkrétne podobu začali tieto plány nadobúdať po jaltských dohodách (4. – 11. február 1945), ktoré predznamenali rozdelenie Európy na dve veľmocenské záujmové sféry – sovietsku a americkú. Len pri zohľadnení tohto medzinárodno-politického kontextu, ktorý bol prioritný, môžeme pochopiť vnútropolitický vývoj aj v povojnovom Slovensku, vrátane likvidácie Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi.

Počas obsadzovania východného Slovenska jednotkami Červenej armády začala ohrozovať územnú jednotu Slovenska ukrajinská iredenta, reprezentovaná Ukrajinskou národnou radou Prjaševčiny. Podľa predstaviteľov UNRP západnú hranicu ukrajinského etnického územia tvorila minimálne hranica pravoslávneho Mukačevsko-Prešovského biskupstva s mestom Prešov. V súlade s politikou Kyjeva neuznávali Rusínov za samostatný národ a stotožňovali územie východného Slovenska, na ktorom žili gréckokatolícki veriaci rusínskej a slovenskej národnosti, s ukrajinským etnickým územím. S pripojením Podkarpatskej Rusi k Ukrajinskej SSR chceli dosiahnuť aj pripojenie celého Mukačevsko-Prešovského pravoslávneho biskupstva, aj s mestom Prešov, k ZSSR.

V rokoch 1944 – 1945 tieto iredentistické aktivity navonok organizoval a koordinoval Dočasný národný výbor Ukrajincov Prjaševčiny sídliači v Užhorode. Po prechode frontu prenikali z Podkarpatskej Rusi na východné Slovensko početní agitátori, ktorí v spolupráci s NKVD, ako i s niektorými miestnymi komunistami, sa usilovali vyvolávať nálady obyvateľstva za pripojenie časti východného Slovenska k Podkarpatskej Rusi a tým i k ZSSR. Vládnu moc na Slovensku preberala v tomto turbulentnom období do svojich rúk Slovenská národná rada a zabránila tomu, aby sa na východnom Slovensku presadila ukrajinská iredenta. Dňa 1. marca 1945 bola v Prešove ustanovená Ukrajinská národná rada Prjaševčiny, ako politický reprezentant neexistujúceho ukrajinského národa, na čele s kontroverzným Vasilom Karamanom (1903 – 1961), ktorý mal blízko k NKVD. Karamanovci zotrvali na svojich iredentistických postojoch až do ukončenia moskovských rokovaní o Košickom vládnom programe. Keď zistili, že Moskva už nepodporuje ich iredentistické snahy, pragmaticky sa postavili na štátnotvorné pozície a rozpútali politický zápas za vydobytie politickej autonómie (federácie) pre takzvaných Ukrajincov na východnom Slovensku. Spoliehali sa pritom najmä na podporu Kyjeva.

Napätie medzi gréckokatolíckou a pravoslávnu cirkvou na východnom Slovensku bolo evidentné už od leta 1945, keď v niektorých obciach v okresoch Snina a Humenné začali pravoslávni veriaci, iniciovaní a podporovaní činovníkmi UNRP, svojvoľne obsadzovať gréckokatolícku kostoly. Podobne ako na Ukrajine a Podkarpatskej Rusi, aj

na Slovensku bola gréckokatolícka cirkev verejne kriminalizovaná ako „nepriateľská cirkev“. Hodnotenie vnútropolitického vývoja na Slovensku, vrátane gréckokatolíckej cirkvi, vedením NKVD sa prenášalo do štátno-bezpečnostných štruktúr ČSR, ovládanými členmi KSČ, ktoré si ho osvojovali. Ukrajinský minister štátnej bezpečnosti gen. por. Sergej R. Savčenko v októbri 1945 v správe do Moskvy kriminalizoval nielen Demokratickú stranu, ale aj gréckokatolícku cirkev na Slovensku v ktorých sa vraj aktivizujú „reakčné protisovietske elementy“ podporujúce ukrajinských gréckokatolíkov, Ukrajinskú povstaleckú armádu a stavajú sa proti „zjednoteniu“ Podkarpatskej Rusi so sovietskou Ukrajinou. Demokratická strana, podľa gen. por. Savčenko, poskytuje legálny priestor pre politickú činnosť členov bývalej „fašistickej“ HSLS a gréckokatolíckeho duchovenstva. Prostredníctvom vedenia KSČ si tieto politické a ideologické postoje osvojovala aj pražská vláda a stali sa súčasťou oficiálnej propagandy.

Likvidácia gréckokatolíckej cirkvi na východnom Slovensku sa realizovala podľa rovnakého scenára ako na západnej Ukrajine a Podkarpatskej Rusi, vypracovaného NKVD. Prvým krokom bola „konsolidácia“ pravoslávnej cirkvi a dosadenie do jej vedenia ľudí ochotných realizovať politiku Moskvy. Nasledovalo začlenenie pravoslávnej cirkvi pod jurisdikciu moskovského patriarchátu. V porovnaní s Poľskom, Maďarskom, alebo Rumunskom bola pre Moskvu najpriaznivejšia situácia v Česko-Slovensku. Arcibiskup Ruskej pravoslávnej cirkvi Fotij (Topiro) informoval v októbri 1945 predsedu Rady pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi, plk. NKVD Georgija Grigoreviča Karpova, o výsledku svojej cesty do Viedne a Prahy s tým, že ho navštívili aj duchovní z východného Slovenska vedení igumenom pravoslávneho ladomírského kláštora Savvom (Struve) a požiadali ho, aby tlmočil moskovskému patriarchovi ich prosbu vyslať na Slovensko „ruského biskupa zo Sovietskeho zväzu (nie Ukrajinca), nezávislého od osoby pražského biskupa.“ Ako sa neskôr, počas svojho moskovského pobytu vyjadril igumen Savva chcu, aby na Slovensku bola samostatná (autokefálna) pravoslávna cirkev, nezávislá na Prahe, ktorá sa bude usilovať „o úplné splnutie s Ruskou pravoslávnu cirkvou“.

Pravoslávna cirkev sa po roku 1945 stala v ľudovodemokratickom Česko-Slovensku štátom preferovanou a štátom podporovanou cirkvou. V súvislosti s pozvaním predsedu Rady pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi pri vláde ZSSR, plk. NKVD G. G. Karpova, na oficiálnu návštevu ČSR veľvyslanec Jiří Horák v apríli 1946 v Moskve

vyhlásil: „Ako Slovania by sme chceli, aby Československo bolo pravoslávne – podporujeme pravoslávie, no nesmieme zabúdať na aspirácie katolíckej cirkvi. Vláda vyhranila svoje vzťahy ku katolíckej cirkvi a v ČSR nie je vatikánsky nunciatus.“ Rovnaké stanovisko zaujal aj minister školstva a osvety Zdeněk Nejedlý (KSČ) v rozhovore s plk. Karpovom: „je nevyhnutné zo všetkých síl pomáhať pravoslávnej cirkvi, lebo to znamená jednotu slovanských národov, konkrétne národov Československa a ZSSR.“ Po parlamentných voľbách roku 1946 a vytvorení novej vlády na čele s Klementom Gottwaldom (KSČ) začali niektorí členovia KSČ, ako aj predstavitelia pravoslávnej cirkvi, agresívne vystupovať proti gréckokatolíkom. V novembri 1946 bol nútený upozorniť na túto skutočnosť gréckokatolícky biskup Peter Gojdič aj biskupskú konferenciu v Olomouci.

Starostlivo pripravovaná návšteva predsedu Rady pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi plk. NKVD Georgija Grigoreviča Karpova v Česko-Slovensku sa uskutočnila hneď po parlamentných voľbách, 10. – 24. júna 1946. Misia plk. Karpova v ČSR sledovala dve základné úlohy: posilniť mocenskú pozíciu pravoslávnej cirkvi v ČSR a pripraviť podmienky na likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi. Okrem návštev členov Gottwaldovej vlády (Z. Nejedlý, V. Kopecký) navštívil plk. Karpov, v sprievode sovietskeho veľvyslanca V. A. Zorina, aj prezidenta Edvarda Beneša, kde bol mimoriadne vrelo prijatý. Plk. Karpov predstavil prezidentovi Benešovi nového exarchu v ČSR arcibiskupa Jelevferija (Venjamin Alexandrovič Voroncov). Pražský biskup Sergej, obklopený ruskými emigrantmi, nemal dôveru NKVD. Na rozdiel od neho člen eparchiálnej rady českej pravoslávnej cirkvi, bývalý sovietsky emigrant, Boris L. Čerkes, si získal dôveru nielen plk. Karpova, ale aj NKVD. Počas pobytu plk. Karpova v ČSR predložil mu B. L. Čerkes memorandum v ktorom nastolil aj otázku vnútorného rozkladu gréckokatolíckej cirkvi v ČSR a jej prechod do pravoslávnej cirkvi.

Počas rokovania s plk. Karpovom prezident Beneš nerespektoval ani len elementárny diplomatický takt a viedol s ním dialóg ako s ideologicky a politicky spriazneným človekom. Svojimi otázkami a návrhmi privádzal plk. Karpova do značných rozpakov, ktorý sa na Pražskom hrade musel cítiť ako v sídle NKVD na moskovskej Lubljanke. Beneš prejavoval nezvyčajne veľký záujem o „prechod“ gréckokatolíkov do Ruskej pravoslávnej cirkvi a v tejto súvislosti vyhlásil: „Sovietska vláda správne a zo všetkých najlepšie vyriešila cirkevnú otázku. A cirkevná otázka je takmer ako národnostná otázka a Vy, pán Karpov, rozumne realizujete veľké

štátnické dielo.“ Beneš sa veľmi živo zaujímal, čo bude nasledovať po likvidácii gréckokatolíckej cirkvi na Ukrajine, či ďalšou v poradí bude likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v Rumunsku. Zaskočený plk. Karpov mu vyhýbavo odpovedal, že otázka gréckokatolíckej cirkvi v Rumunsku je vecou rumunskej vlády. Prítom si však neodpustil poznámku, že v Rumunsku je oveľa menej gréckokatolíkov než na Slovensku. Beneš sa nenechal vyvieť zo svojich úvah a zasnáteno konštatoval: „Myslím si, že to veľmi skoro bude aj u nás. Ako prví sa zjednotia s pravoslávnu cirkvou gréckokatolíci (v texte uniati). Medzi nimi je veľa dobrých ľudí, napriek tomu katolíci na Slovensku sú veľmi zlí (aktívni).“

Prezident Beneš navrhoval plk. Karpovovi, aký postup má zvoliť pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi v ZSSR a v štátoch sovietskej sféry vplyvu: „Bolo by potrebné začať vo vašej Zakarpatskej Ukrajine, potom v Rumunsku a potom u nás. Veľmi dobre ste urobili, že v Lvove previedli gréckokatolíkov na pravoslávie.“ Ako ukázal ďalší vývoj, likvidácia gréckokatolíckej cirkvi po tzv. Lvovskom súbore postupovala podľa Benešom navrhnutého scenára. Beneš sa veľmi dôverne lúčil s plk. Karpovom. Nádej vkladal od NKVD, že spacifickuje slovenských katolíkov. Pri rozlúčke sa dôverne obrátil na plk. NKVD Karpova: „Pán Karpov, Vy ešte k nám prídete. Dúfame, že Vy prídete.“ (Prozreteľnosť však nedopriala Benešovi, aby sa dožil svojho vytúženého „prešovského soboru“, likvidácie kláštorov, politických procesov s biskupmi, kňazmi a rehoľníkmi. Zomrel septembri 1948, krátko po politickom prevrate v ČSR. V apríli 2004, napriek predchádzajúcemu vetu Senátu, schválila Poslanecká snemovňa Parlamentu Českej republiky zákon tvorený vetou: „Edvard Beneš sa zaslúžil o štát“. Prezident Václav Klaus zákon nevetoval, ale ani ho nepodpísal. Sapientní sat).

Začiatkom roka 1947 Rada pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi hodnotila svoju činnosť za uplynulý rok a na rok 1947 si vytýčila päť základných úloh na ktoré chcela sústrediť svoju pozornosť: ukončiť likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi v ZSSR; pripraviť analogické opatrenia k likvidácii gréckokatolíckej cirkvi v niektorých zahraničných štátoch (napríklad Československo a Juhoslávia); na zhromaždeniach pred „soborom“ uskutočniť „silné odsúdenie pápežstva z dogmatického hľadiska“; vydať pre zahraničie špeciálny zborník proti Vatikánu a poslednou úlohou bolo v boji proti Vatikánu bolo vytvorenie medzinárodnej aliancie kresťanských cirkvi na čele s Ruskou pravoslávnu cirkvou. Riešenie cirkevnej otázky v Česko-Slovensku sa stalo stredom pozornosti NKVD. Zás-

tupeka predsedu Rady pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi, S. K. Belyšev, v správe pre podpredsedu sovietskej vlády K. E. Vorošilova uvádza (3. 3. 1947), že pravoslávna cirkev v ČSR je početne veľmi slabá. V Česku má len 11 zborov a na Slovensku 28 zborov. Na rozvinutie svojej činnosti má nedostatok prostriedkov a prítom pôsobí v prostredí, ktoré je „pod mimoriadne silným vplyvom katolíckej cirkvi.“ Ďalšiu perspektívu rastu a upevnenia vplyvu pravoslávnej cirkvi v ČSR Belyšev videl len za tohopredpokladu, ak dôjde k „rozkladu gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku a jej prechod na pravoslávie. Avšak bez prostriedkov má táto práca málo šancí na úspech.“

Po februári 1948 sa proces likvidácie Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi urýchlil a postupne nadobudol formy hraničiace až s terorizmom. Pod dozorom NKVD sa do priprav likvidácie gréckokatolíckej cirkvi zapojil nielen ústredný štátny a stranícky aparát, ale aj bezpečnostné zložky. Na rozdiel od Lvovského scenára úlohu takzvanej „iniciatívnej skupiny“ z radov gréckokatolíckej cirkvi, domáhajúcej sa „zjednotenia“ gréckokatolíkov s pravoslávnu, plnili vedúci predstavitelia Ukrajinskej národnej rady Prjaševčiny na čele s Ivanom Rohaľom-Il'kivom, Vasilom Kapišovským a Petrom Babejom. Nápomocný bolimaj Zväz mládeže Karpát so svojim militantným časopisom Karpatská hviezda. Ukrajinskí komunisti na východnom Slovensku vo svojej demagogickej propagande označovali gréckokatolícku cirkev ako spojenca „reakčných síl vo Vatikáne“, ako „protisovietsku reakčnú silu.“ Zvlášť agresívne vystupovali proti reholi baziliánov, ktorú označovali ako „Gestapo Vatikánu“. Na druhej strane pravoslávnu cirkev predstavovali ako baštu mieru a pokroku, ktorá má podporu ľudu a má pozitívny vzťah k ZSSR, k sovietskemu, ako aj k ľudovodemokratickému zriadeniu.

Likvidácia Rusínskej gréckokatolíckej cirkvi na Podkarpatskej Rusi v auguste 1949 vyvolala značné napätie medzi gréckokatolíckimi na východnom Slovensku. Časť gréckokatolíckych farností na Zemplíne bolapod správou Mukačevského biskupstva a po pričlenení Podkarpatskej Rusi k ZSSR boli dané pod správu Prešovského biskupstva. Vzájomné väzby medzi gréckokatolíckimi v Michalovciach a v Užhorode však naďalej pretrvávali. Prenasledovanie, väznenie a vyhnanstvo gréckokatolíckych duchovných a veriacich na Podkarpatskej Rusi sa priamo dotýkalo aj gréckokatolíkov na Zemplíne, ktorí boli s nimi zviazaní nielen z konfesionálne, ale aj rodinnými a priateľskými putami. S veľkými obavami o svoju budúcnosť sledovali činnosť gréckokatolíckej cirkvi na Podkarpatskej Rusi, ktorá,

na čele s biskupom Alexandrom Chirrom, prešla do podzemia. Hlavným strategickým cieľom Moskvy pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi bolo eliminovať vplyv katolicizmu a Vatikánu v ZSSR a v jeho satelitných štátoch. Ako v tejto súvislosti vyhlásil Ladislav Holdoš ide o zásadnú otázku: „v boji proti Vatikánu využiť i nacionálne momenty – ukáže sa na pomer pápeža k Nemecku.“ Cieľom tejto rozsiahlej dezinformačnej ideologickej kampane bolo kompromitovať pápeža Pia XII. a Vatikán ako „oporu fašizmu a nacizmu“. Moskva a jej satelitné štáty vyfabrikovali po roku 1945 množstvo rôzneho dezinformačného materiálu s cieľom dokázať, že Pius XII. bol „Hitlerovým pápežom.“ Do tejto špinavej kampane sa aktívne zapojili aj rôzne liberálne kruhy na Západe. Jej súčasťou bola aj „kresťanská dráma“ nemeckého dramatika Rolfa Hochhutha Zástupca (Stellvertreter). Divadelná hramala medzinárodný ohlas a vyvolala veľké kontroverzie. Podľa rozsiahleho dôstojníka rumunskej rozviedky diskreditujúci materiál proti Vatikánu podsunul Hochhuthovi expert NKVD na dezinformácie gen. Ivan Ivanovič Agajanc.

V roku 1949 bol v pôsobnosti ministerstva vytvorený aj Štátny úrad pre veci cirkevné, ktorého úlohou bolo realizovať cirkevnú politiku štátu. Pripravil a realizoval likvidáciu cirkevných rádov a kláštorov (Akcia K), ako aj likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. Prvým ministrom bol Alexej Čepička a od roku 1951 Zdeněk Fierlinger. Štátny úrad pre veci cirkevné si vytvoril na Slovensku svoju filiálku, Slovenský úrad pre veci cirkevné, ktorý viedol predseda Zboru poverenikov Gustáv Husák. Tak, ako aj pri iných zásahov dovnútropolitického života, aj riešenie cirkevnej otázky v ľudovodemokratickom Česko-Slovensku sa realizovalo so súhlasom a pod dozorom Moskvy. Aby záujmy Moskvy boli v ČSR prioritne zohľadňované, na plnení moskovských direktív dohľadali sovietski poradcovia, ktorí začali od roku 1949 kontrolovať nielen na stranícky a štátny aparát, ale aj ekonomiku, školstvo kultúru a predovšetkým mocenský aparát (armádu a bezpečnosť).

Pripravovaná likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v ČSR sa týkala predovšetkým Slovenska. Pôvodná predstava vedenie KSS bola, že pôjde o dlhodobý proces. Keď sa v lete 1949, za pomoci tzv. vlastneckých kňazov (B. Černocký, J. Plojhar), začala tzv. Katolícka akcia (pokús o vytvorenie národnej katolíckej cirkvi odtrhutej od Ríma) došlo k zvratu aj v otázke termínu likvidácie gréckokatolíckej cirkvi. S tzv. Katolíckou akciou začali predstavitelia pravoslávnej cirkvi v ČSR a v ZSSR, pod taktovkou NKVD, naliehať na ústredné stranícke a štátne orgány, aby urýchlili proces likvidácie Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi. Táto požiadavka vyvolala vo vedení KSS rozpory. Aj predseda KSS, Viliam Široký, sa spočiatku kriticky vyjadroval voči

snahám urýchľovať proces likvidácie gréckokatolíckej cirkvi. Podobné stanovisko zaujal cirkevnej komisii predsedníctva ÚV KSČ aj Vladimír Clementis. Najviac oponoval predseda Zboru poverenikov Gustáv Husák, od 14. októbra 1949 poverený vedením Slovenského úradu pre veci cirkevné. Pracovníci Štátneho úradu pre veci cirkevné v Prahe obvinili vedenie Slovenského úradu pre veci cirkevné, že v súvislosti s akciou VS (východné Slovensko) si neplnia úlohy a nemajú vypracovaný plán prípravy tzv. soboru. V tejto súvislosti upozorňovali, že „jde o vec neobyčajne závažnou, jejíž selhání by mělo dalekosáhlé politické důsledky.“ Koncom marca 1950 nahradil Husáka vo funkcii vedúceho Slovenského úradu pre veci cirkevné Ladislav Holdoš, ktorý funkciu vykonával až do svojho zatknutia v roku 1951. Predseda KSS Viliam Široký označil na zasadnutí predsedníctva ÚV KSS, 3. apríla 1950, Gustáva Husáka za hlavného predstaviteľa slovenského buržoázneho nacionalizmu v KSS. Husák bol začiatkom mája 1950 zbavený funkcie predsedu Zboru poverenikov a vo februári 1951 bol príslušníkmi ŠtB zatknutý v budove Ústredného výboru KSS.

Gréckokatolícka cirkev v ČSR bolo početná najmä na východnom Slovensku, kde sa nachádzala aj väčšina jej farností. Koncom 40. rokov mala gréckokatolícka cirkev v ČSR 345 duchovných, 242 farských úradov, 241 farských chrámov, 171 filiálnych chrámov a viac ako 300 000 veriacich. Na jej čele stál biskup Pavol Peter Gojdič (1888 – 1960) a pomocný biskup Vasiľ Hopko (1904 – 1976). Duchovný, sociálny, ako aj kultúrno-spoločenský vplyv gréckokatolíckej cirkvi najmä na východnom Slovensku bol tradične veľmi silný. Po roku 1945 sa o všetkom na Slovensku rozhodovalo v Prahe a Moskve. Pod dohľadom sovietskych poradcov začalo od leta 1949 pražské centrum vykonávať organizačné práce potrebné k urýchlenej likvidácii Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi. Podľa Štátneho úradu pre veci cirkevné v Prahe likvidácia Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi mala mimoriadne veľký politický a ideologický význam, pretože gréckokatolíci v ČSR „jsou posledním evropským zbytkem organizace, budované na ovládnutí Východu a namířené především proti hlavnímu předmětu nenávisti Vatikánu – proti SSSR.“ (Nebola to celkom pravda. Hrou osudu zostala gréckokatolícka cirkev zachovaná v Juhoslávii a Maďarsku.)

Začiatkom decembra 1949 bol ustanovený za vládneho zmocnenca na Gréckokatolíckom biskupskom úrade v Prešove Michal Rodák, bývalý tajomník Krajského akčného výboru Slovenského Národného frontu v Prešove. Biskupi Gojdič a Hopko sa dostali pod priamy dozor bezpečnostných zložiek. Súčasťou priprav na likvidáciu Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi bola dňa 30. decembra 1949 aj voľba prešovského pravoslávneho biskupa

Alexija (Alexander Petrovič Dechtereč). Podobne ako v Lvove a Mukačeve, aj v Prešove pripadla pravoslávne biskupovi hlavná úloha pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi. Osoba A. P. Dechtereč je skutočne pozoruhodná. Vyučil sa a pôsobil ako kormidelník a aj akolodný kapitán. Od roku 1920 bol v emigrácii, pohyboval sa najmä v cirkevných kruhoch. V roku 1935 vstúpil do kláštora a prijal meno Alexij. Počas pôsobenia v Egypte bol uväznený pre komunistickú propagandu av roku 1947 prijal sovietske občianstvo. Po prepustení z väzenia ho ako „sovietskeho občana“ deportovali do ZSSR. Mal blízko k NKVD. V rokoch 1950 – 1955 pôsobil ako prešovský pravoslávny biskup. Významnou mierou sa pričínal o likvidáciu Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi. Po skončení svojej politickej misie na Slovensku bol povýšený na arcibiskupa. Pôsobil v Litve, kde v roku 1959 zomrel.

Vedúci predstavitelia KSČ si uvedomovali, že násilná likvidácia gréckokatolíckej cirkvi bude ešte viac eskalovať napätú situáciu na východnom Slovensku, ktorá v tomto ekonomicky nerozvinutom regióne bola veľmi vyhrotená pri násilnom združstevňovaní roľníckych hospodárstiev a likvidácii živnosti. Jedine použitím hrubého násilia sa podarilo bezpečnostným orgánom potlačiť odpor obyvateľstva, ktorý hrozil prepuknúť do rozsiahlych vzbúr. Používanie metód štátneho terorizmu bolo oficiálnou propagandou ideologicky zdôvodňované Stalinovou teóriou zostovania sa triedneho boja v procese výstavby socializmu. Nastalo obdobie verejných politických procesov, špiónománie a hľadania triednych nepriateľov a zradcov aj medzi funkcionármi komunistickej strany. Podobne ako v ZSSR aj v ČSR si komunistická strana dokázala udržať svoju moc jedine nastolením diktatúry, opierajúc sa predovšetkým o hlavné piliere socialistickej moci: armáda, bezpečnosť, súdnictvo.

Postoje pravoslávnej cirkvi v ČSR vo vzťahu ku gréckokatolíckej cirkvi v rozhodujúcej miere ovplyvňovali: Ruská pravoslávna cirkev, Rada pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi pri vláde ZSSR a NKVD. Na základe politických tlakov si predstavitelia pravoslávnej cirkvi vynútili návštevu zástupcu moskovského patriarchy a celej Rusi, metropolitu Nikolaja v Česko-Slovensku, ktorá sa konala v dňoch 28. januára – 15. februára 1950. Členom delegácie bol aj povestný arcibiskup Makarij, ktorý sa podieľal na likvidácii gréckokatolíckej cirkvi na západnej Ukrajine a Podkarpatskej Rusi. Delegácia Ruskej pravoslávnej cirkvi navštívila v dňoch 7. – 12. februára 1950 aj Slovensko. Na masových zhromaždeniach organizovaných komunistickou stranou ako „mierové slávnosti“ víťali metropolitu Nikolaja „nadšené davý“ prevolávajúce mu na slávu, ako aj na slávu J. V. Stalina a ZSSR. V dňoch 11. – 12.

februára 1950 vyvrcholili „mierové slávnosti“ v Prešove, vysviackou pravoslávneho chrámu Alexandra Nevského a novoustanoveného prešovského biskupa Alexija (A. P. Dechtereč) a hromadným podpísaním zdravice k 70. výročiu narodenín J. V. Stalina.

„Mierová misia“ metropolitu Nikolaja v ČSR však mala oveľa prozaičnejšie poslanie. V správe o pobyte v Česko-Slovensku metropolita Nikolaj uvádzal, že spolu s pražským metropolitom Jelevferiom, Lvovským arcibiskupom Makarijom a tajomníkom sovietskeho veľvyslanectva N. N. Kravčenkou absolvoval početné porady o riešení gréckokatolíckej otázky v ČSR. Výsledkom porád bolo vypracovanie plánu likvidácie gréckokatolíckej cirkvi, ktorého súčasťou, rovnako ako aj v prípade tzv. Lvovského soboru, bol návrh na vytvorenie takzvaných iniciatívnych skupín z radov gréckokatolíckych veriacich, ktorá mala navonok reprezentovať snahu o prechod gréckokatolíckych veriacich do pravoslávnej cirkvi.

Zástupca vedúceho Zahraničného odboru Rady pre záležitosti Pravoslávnej cirkvi pri vláde ZSSR, V. S. Karpovič, vysoko hodnotil vystupovanie militantného ľavičiaru v službách NKVD, ministra Alexeja Čepičku, ktorý údajne preukázal rozhodujúcu pomoc „začínajúcejmu boju za prechod uniatov do pravoslavia“ a vyjadril jednoznačnú „podporu pravoslávnej cirkvi proti biskupovi Gojdičovi.“ Karpovič sa v správe odvolával aj na vyhlásenie prešovského pravoslávneho biskupa Alexija, podľa ktorého vraj „v ľude dozrelo pranie prejsť od uniatov do pravoslavia a v tomto prisľúbil Čepičkovi všestrannú pomoc.“ Podpredseda Rady pre záležitosti Pravoslávnej cirkvi pri vláde ZSSR, Sergej K. Belyšev, písomne referoval J. V. Stalinovi o výsledkoch práce delegácie pravoslávnej cirkvi v ČSR. Uviedol, že členovia delegácie pomáhali exarchovi moskovského patriarchy v ČSR Elevferijovi pri rozpracovaní opatrení potrebných k „zjednoteniu“ gréckokatolíkov na Slovensku s pravoslávnu cirkvou. Návštevu delegácie pravoslávnej cirkvi v Česko-Slovensku, vedenú zástupcom moskovského patriarchy a celej Rusi metropolitom Nikolajom, sa pod dohľadom sovietskych poradcov oficiálne začala akcia P (pravoslávie). Túto skutočnosť potvrdzuje aj Úrad Rady pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi pri vláde ZSSR, ktorý vo svojej správe uvádza: „po odchode delegácie Moskovského patriarchy vláda a verejnosť Slovenska začali s akciou likvidácie únie v Podkarpatii (na východnom Slovensku).“

Po ukončení politickej misie metropolitu Nikolaja v Česko-Slovensku začali sa prijímať konkrétne opatrenia smerujúce k urýchlenu priprav na zvolanie tzv. soboru. Predsedníctvo Ústredného výboru KSS na svojom zasadnutí 3. marca 1950, vyjadrilo súhlas s rozvinutím kampane za „prechod“ gréckokatolíkov do pravoslávnej

cirkvi. Najväčšie komplikácie videli najmä u gréckokatolíkov slovenskej národnosti, ktorí vo svojej väčšine viac inklinujú ku katolíckej než k pravoslávnej cirkvi. Podľa G. Husáka, povereného vedením Slovenského úradu pre veci cirkevné, by sa celá akcia mohla skončiť do dvoch – troch mesiacov. Po zasadaní predsedníctva ÚV KSS si generálny konzul ZSSR v Bratislave, N. G. Novikov, pozval Husáka na súdružský pohovor, aby ho informoval o opatreniach, aké boli prijaté v súvislosti s pripravovanou likvidáciou Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi.

Štátny úrad pre veci cirkevné v Prahe navrhol, aby prípravu tzv. soboru organizovala komisia pod vedením podpredsedu SNR a tajomníka UNRP Ivana Rohaľa-Il'kiva. Na Slovensku však bola iná situácia než na západnej Ukrajine, porovnateľná skoršou situáciou na Podkarpatskej Rusi. Vytvorenie takzvaných iniciatívnych skupín, pozostávajúcej z gréckokatolíckych duchovných a členov cirkvi, ktorí by boli veriacimi aspoň v minimálnej miere akceptovaní, nemala na východnom Slovensku žiadnu šancu na úspech. To bol aj hlavný dôvod, prečo sa pozornosť ústredných straníckych a štátnych inštitúcií v Prahe sústredila na Ukrajinskú národnú radu Prjaševčiny, ktorej vedúci funkcionári požívali dôveru sovietskych bezpečnostných zložiek. Výhodou bolo, že väčšina funkcionárov UNRP pochádzala z rusínskeho prostredia aniektorí z nich dlhodobo aktívne spolupracovali s NKVD. Na urýchlenu konanie tzv. soboru tlačila Moskva najmä prostredníctvom zradikalizovaného pražského centra.

Z organizačného hľadiska mali hlavnú zodpovednosť pri príprave tzv. soboru vedúci novovytvorených cirkevných komisií pôsobiacich pri predsedníctvach okresných a krajských výboroch KSS v Prešove a v Košiciach. V Prešove to boli najmä: vedúci tajomník Krajského výboru KSS Arnošt Přenička, predseda Krajského národného výboru Ludvík Medved' a vedúci predstavitelia Ukrajinskej národnej rady Prjaševčiny Ivan Rohal'-Il'kiv a Vasiľ Kapišovský. V Košiciach vedúci tajomník Krajského výboru KSS Ladislav Priesol, predseda Krajského národného výboru Michal Chudík a tajomník Krajského akčného výboru Slovenského národného frontu František Košek. Na základe rozhodnutia Krajského výboru KSS v Prešove uvalil 28. marca 1950 zmocnenec na Gréckokatolíckom biskupskom úrade, Michal Rodák, na biskupa Gojdiča a biskupa Hopka domáce väzenie. Rezidencie biskupského úradu bola uzavretá a návštevy boli prísne kontrolované a regulované. Biskupi boli vodne – v noci pod dozorom príslušníkov Štátnej bezpečnosti, ktorisprevádzali biskupa Gojdiča aj do kaplnky. Príprava tzv. soboru sa blížila do svojho tragického finále.

JÁN BOBÁK

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € (ročne 33,60 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

ULIČNÍCI VO VEEKEJ POLITIKE

Niektorí poslanci MiZ sa dostali aj do takzvanej veľkej politiky, alebo naopak ľudia zhora prišli v nejakej veci na komunálnu rovinu. Povieme si niečo o tom.

Poslančka MiZ, ktorá sa spomína v súvislosti s jej predpoveďou o budúcom prezidentovi, vystupovala v televízii a chcela povzbudiť občanov k aktivite bájku o dvoch žabkách, ktoré spadli do džbánkov so smotanou. (Neviem, či to nie skôr science-fiction, veď čo by to bola za hlúpa gazdina, ktorá by postavila širane so smotanou ku močidlu. No, keď si to Ezop tak vymyslel, prosím). Pri nejakom zasadnutí jej hovorím.

- Vy sa mi ohromne ľúbite. - Spokojne sa pomrvila. - Ste jediná televízna postava, ktorá rozpráva bájky, ale to aj dopredu zahlási.

V lete 1994 prišiel na program odpredaj časti domu - kaštielika pod hradom poslancovi NR. Časť domu zdedil ako reštítúciu a ďalšiu časť si chcel kúpiť. Znalec uvádzal tri ceny. Jedna bola na úrovni ceny, za ktorú sa predáva byt nájomníkovi. Vyššia bola trošku trhovejšia a tretia, takzvanátrhová. Pán poslanec vo svojom vystúpení nedal veľmi najavo, že by ponúkal vyššiu cenu ako najnižšiu cenu. Dotyčný dom jeho rodine zobrali v rámci prenasledovania a jeho otec bol dlho vo väzení. Okrem toho akoby veľmi dôrazne vyslovil želanie urýchliť celý proces, lebo on len za strázenie objektu dáva mesačne okolo 40 tisíc. Úprimne povedané, to vystúpenie nevyvolalo veľkú náklonnosť. Návrh na pomerne lacný predaj, neprechádzal. Predsedajúca vyhlásila prestávku na rokovanie v kluboch a pripomenula zásluhy pána poslanca.

Aj to sa skôr pociťovalo ako nátlak a neproselo. Jeden komunálny poslanec roztrpčene poznamenal, že jeho otec prišiel o život, rodinu vyhnali na 15 rokov z vlasti a nedal im nikto nič. Návrh neprešiel. Na ďalšie rokovanie predložili návrh na odpredaj za trhovejšiu cenu. Rozdiel bol asi pol milióna, čo zhruba zodpovedá sume za ročné strázenie objektu.

Teraz však už neprešiel ani tento návrh, ktorý by mal na predchádzajúcom rokovaní reálnu šancu.

V parlamentných voľbách vrušila verejnosť udalosť vo volebnej miestnosti na Hlbokej ulici. Známemu predákovi neumožnili voliť, lebo nebol zapísaný vo voličských zoznamoch. Média priniesli správu, že obvodný tajomník tohoto hnutia, vtedy činný vo volebnej komisii vedel o tom, ale neinformoval. Bol to ten, čo sa zaslúžil o zriadenie Husákovkej odbočky. Po voľbách som zisťoval ako k udalosti došlo. Vysvitlo, že obec naozaj nesplnila svoju povinnosť - vypracovať voličské zoznamy. Dozvedel som sa však aj prekvapujúcu vec. Starý právnik z MiÚ, poverený vybavovaním tejto agendy, si uvedomil, že obec nie je v stave vyhotoviť spolahľivé zoznamy. Informoval o tom vysokých činiteľov Ministerstva vnútra týždeň pred voľbami. Neprišla nijaká odpoveď, ani správa, že po voľbách na MV niekoho potrestali.

Odniesol si to však ten právnik, čo v mladosti absolvoval PTP - teda "čierny barón".

Po voľbách v roku 1992, prišiel kolega, ktorý sa stal poslancom Federálneho zhromaždenia, s požiadavkou, aby ich hnutie dostalo v samospráve zastúpenie primerané ich postaveniu v štáte. Bol prekvapený, keď sa mu dostalo odpovedi, že zloženie samosprávnych orgánov zodpovedá výsledkom komunálnych volieb a zloženie parlamentu a vlády parlamentným voľbám.

Potom sa ešte pokúsili o čosi, čomu sa kedysi hovorilo rozmiestňovanie kádrov. Návrh do svojej komisii som akceptoval tak, že som záujemcovi navrhol, aby chodieval na zasadnutia komisii a podľa toho, ako sa bude prejavovať po-

radíme sa, či ho navrhnuť za člena. Párkrát prišiel, ale potom prestal. Časom si zrejme našli iné spôsoby ovplyvňovania. Nasvedčoval tomu návrh na mimoriadnu odmenu pre miestneho kontrolóra na konci volebného obdobia. Pri zoznamovaní sa s problémami školstva a prípravou na jeho postupné prevzatie do starostlivosti obce, veľmi účinnepôsobil náš kolega v zastupiteľstve, vysokoškolský pedagóg.

Kedysi, uprostred nášho funkčného obdobia sa hovorilo, že mu ponúkli vysoké postavenie, ktoré neprijal. Neskôršie ho pozbavili aj toho miesta, ktoré zastával.

Svojho času sa domáhal stretnutia

KAROL KUBÍK

Pamäti uličníka (2)

muž z jednej stavebnej firmy, s ktorou sme sa na komisii už stretli, keď početná delegácia prišla s návrhom stavať exkluzívne vily vo veľmi exponovanej lokalite. Dokumentácia však bola taká, že odborníci doporučili prepracovanie. Keď som na stretnutie mimo úradnej pôdy nechcel prísť, odvolával sa na istú vysokú šaržu, s ktorou som sa ja ale v poslednom čase nestretal. Čudoval som sa bezočivosti zaťahovať vysoko-postaveného človeka do banálnej veci. Jeho prípad sa vrátil do komisie ešte zo dva razy a odľahlo mi, keď sa podarilo tej veci zbaviť.

JA NIE SOM KOMUNISTA

Začiatkom roka 1990 odišiel kolega vykonávať funkciu podpredsedu v rekonštruovanom obvodnom národnom výbore. Na jeseň sa uchádzal o post primátora. Neuspel a na pracovisku sa ho zvláštnym spôsobom chystala "privítať" skupinka ľudí na čele s istým stúpencom politickej strany, ktorá sa umárala a ešte zdá sa aj teraz trápi snahou znamenať to, čím bola po fronte. Mala to byť reakcia, že kolega kandidoval za Komunistickú stranu. Jeho kandidátsku fotografiu pomalovali stalinskými fúzami a chceli ho ignorovať.

Keď kolega prišiel, normálne som ho privítal. Prehodil som však, že som mal iného kandidáta a okrem toho bynesedelo, keby primátorom Bratislavy bol komunista. Iná vec je v Ríme, kde komunistická strana má za sebou celkom inú históriu. Nato mi kolega hovorí: "Ja nie som komunista, za KSS som kandidoval preto, lebo ich zástupcovia prišli za mnou a navrhli mi to. Ponuku som prijal, lebo práca v samospráve ma zaujímala a mal som svoje predstavy ako ju robiť. Zakrátko potom, čo som prijal ponuku KSS prišli za mnou s obdobnou ponukou zástupcovia KDĽ, aby som za nich kandidoval na funkciu starostu. Tým som s poľutovaním oznámil, že som už dal slovo iným." Bola to pravda.

Napokon, aj víťaz na primátorské miesto mal široké stranické srdce. Na otázku, ktorú stranu zastupuje ako kandidát koalície, odpovedal, že on je proti násilju, ženu má z nábožnej rodiny, je demokratického zmysľania a patrí k ochranárom. Teda, keď si dopovieme: VPN, KDĽ, DS, zelený.

Miesto primátora vyhral, ako vtedy hovorila jedna zahraničná sta-

nica, ochranár nad inžinierom, ktorý chcel problémy mesta riešiť s lineárom v ruke.

Zdá sa, že ten komentár mal pravdu, keď vidíme koľko ošarpaných domov je v strede Bratislavy.

PRI KOSTOLE NÁM SVITLO

Do zastupiteľstva sa dostal dokument, ktorý predkladatelia odôvodňovali snahou zaviesť systém a poriadok do osadzovania stánkov. Šlo o dobrú stovku lokalít. Kto by nechcel poriadok? Odhlasovalo sa to. Nariadenie umožňovalo zjednodušenie pri osadzovaní alebo výstavbe stánkov po meste.

a údržby domov - SaUD nevedel, alebo nechcel povedať, koľko je v dome reálne bytov.

Pamätníčka spomínala podstatne viac než to, čo sa uvádzalo v podkladoch. Keď som si dom pozrel, tak napriek tomu, že bol zanedbaný, som ho označil za "rozprávkový". Diskusia a čiastkové hlasovania ukazovali, že návrh predaja za tak nízku cenu neprejde. Odpor stúpala, keď sa viac ako sa zdalo vhodné angažovala predsedajúca. V jednu chvíľu dokonca vyhlásila, že preto nechceme dať súhlas na predaj tomu kupcovi, ktorého ona predkladá, lebo riaditeľka Magistrátu ju žiadala, aby ho predala

Zmodernizované byty popri deľovali za regulované, to znamená symbolické nájomné. Na otázku, kedy sa investované prostriedky vrátia, odznelo: "Najaké peniaze naspäť dostaneme, po mnohých, mnohých rokoch, respektíve nikdy".

Podobného žánru je aj nasledovný prípad. V rámci odpredávania mestského majetku sa dostal na program aj rodinný dom a kupujúcim bol jeden z našich kolegov, už spomínaný riaditeľ. Cena za dom bola, ako ináč, za ľudovú cenu. Pred hlasovaním sa kupujúci džentlmensky vzdialil.

O rok neskôr, už v novom MiZ, predstaviť verejný záujem, sa práve on pričínal o faktické zamietnutie predaja iných mestských domov záujemcom - nájomníkom, čím došlo tým fakticky k popretiu volebného programu. Ak som vtedy poznamenal, že vedieť ako sa on v budúcnosti zachová k iným, ovplyvnilo by to môj postoj, musím sa poopraviť. Medzitým som si uvedomil, že ak niekto získa istú pozíciu v privatizácii, tak je problematické vytlačiť ho z nej, aj keď použité metódy nemusia chutiť slabšiemu žalúdku. Dochádza len k prietahom, chátra a možno sa pokútnym spôsobom pripravujú ďalšie akcie. Ale to už je vec morálky.

TO BUDÚ KŠEFTY

Stretli sme sa s množstvom papierov o plánovaní mesta.

Čo do konkrétnej vzácnu výnimku predstavovali snahy o zrušenie stavebného uzáveru v okolí Slavína. Vysvitlo, že politickú stránku využívali zástanci zelene ako argument, aby si tam nestavali vily komunistickej paláši. Bol som toho názoru, že kopce nad Bratislavou treba využiť na stavby národného významu tak, ako to majú aj v iných metropolách.

V spomínanom návrhu Spolku architektov sa nachádzal Pamätník slovenského písomníctva. Ku koncu volebného obdobia však prišla na program výstavba rezidencií. Ktosi povedal: - To budú kšefty, keď sa tam budú rozdeľovať pozemky.

RÚRA

NA HLBOKEJ

Cez Hlbočú cestu, kde je zákaz vjazdu vozidiel a ktorá je obľúbeným prechádzkovým miestom, aj vo sviatky jazdili autá. Boli sťažnosti. Zlepšenie neprichádzalo.

Keď som tam osobne pristihol policajtov, obrátil som sa na príslušného veliteľa, aby zakročil. Telefonicke ma informoval, že sú to veľmi tajné autá. Pripúšťam, že mu tak povedali, lebo aj mne tí mladenci, ktorých bolo plné auto, vyhlasovali, že sú v službe, jeden mi aj ukázal preukaz, dokonca bubienkový revolver. Bola to asi mimoriadne dôležitá hliadka, lebo šli na pivo do Funusu.

Koncom augusta mi armádny plukovník, pristihnutý na Hlbokej vysvetľoval, že hľadajú istú ulicu blízko Hlbokej.

Zrejme šlo o príslušníka raketových vojsk, keď sa nevedel orientovať v uliciach. V ten deň tam jazdili aj ďalšie vojenské autá. Na hľadanej ulici dával istý generál hostinu.

Na druhý deň som telefonoval na sekretariát ministra obrany s pripomienkou, že mesto má kopy starostí s neporiadníkmi z iných sociálnych skupín ako sú vysokí armádni dôstojníci. Aj som to poslal pánu ministrovi faxom.

Porušovanie zákazu vjazdu a obťažovanie občanov pokračovalo. Až dovtedy, kým riaditeľ podniku verejnoprospešných služieb neosadil na konci Hlbokej kanalizačnú rúru naplnenú štrkom.

firme D.... . Neviem, či niekto z poslancov bol takto informovaný a orientovaný, ale najväčšia prekážka bola v tom, že cena bola evidentne nízka - asi 1,7 milióna. Ten objekt už aj vzhľadom na to, že v ňom bola piróžkareň, poslanci poznali a vedeli si predstaviť aj podstatne vyššiu cenu. V kritické chvíli pred hlasovaním, odišla jedna kolegyňa k pannej, ktorá dom kupovala a pošepľala jej, aby navrhla zvýšiť cenu. Aj tak spravila, pridala 500 tisíc. Ešte sa musela prekonať prekážka, ktorú tvorili naše "Zásady", podľa ktorých vraj ani kupujúci nemohol ponúknuť viac ako žiadal posudok znalca. Poslanci už boli uťahaní a tak sa návrh prijal. Po úspešnej kúpe nová majiteľka na chodbe akémusi spoločníkovi hovorila: "Kepy pol posutok na tesat' miliónov, tala by som tesat' miliónov."

Prípad som opísal a koncom júna 1994 mu dal priestor Večerník.

Už na poslednom pracovnom zasadnutí MiZ pani starostka oznámila, že ju riaditeľka Magistrátu žiada ospravedlniť sa za to, že mala u nej intervenovať v prospech predaja objektu na Kollárovom námestí firme D... . S gustom vyhlásila, že sa ospravedľňuje a citovala z listov pána primátora, v ktorých sa - mimochodom - naozaj prihovára za predaj domu spôsobom, ktorým by sa lepšie speňažilo.

Cez volebnú kampaň na jeseň som sa od vtedajšej úradujúcej prednostky Miestneho úradu dozvedel, že na základe článku vo Večerníku predaj objektu pán primátor pozastavil.

Prípad sa ešte kvôli formalite dostal do nového MiZ, keď už zmluva bola podpísaná a jeho históriu väčšina nepoznala.

Na margo celej kauzy ešte hádam toto. Ťahala sa cez niekoľko zasadnutí, ale už na začiatku, keď sa to ukazovalo nevoňavé, som podľa predsedajúcej "spochybnil postup úradu, spochybnil súdnoznalecký posudok a spochybnil agentúru SaUD."

Bolo to však treba ešte jasnejšie dať najavo, že čo sa patrí. Na domovú tému ešte jedna drobnosť. Hneď vedľa spomínaného "rozprávkového domu" je veľká budova - Živnodom.

Ku koncu volebného obdobia sme sa zoznámili s nákladmi na jeho rekonštrukciu. Oprava jedného bytu vyšla zhruba na pol milióna.